

KRONIKA
MĚSTA KOLÍNA
1990

K A P I T O L A I

S v ě t v r o c e 1 9 9 0

Č e s k o s l o v e n s k o v r o c e 1 9 9 0

Rozpad sovětského bloku v roce 1989 předznamenal lavinu významných změn v Sovětském svazu samém. Vleklou krizí sovětského systému, jejíž kořeny tkvěly v samé podstatě socialismu, nemohla Gorbačovova perestrojka nikterak překonat. Naději skýtala pouze radikální proměna politického a hospodářského systému. Ovšem Gorbačovské křídlo, bržděné reakčními silami KSSS, už k uskutečnění takových reforem nemělo dostatek energie, ani podpory obyvatel. Bylo totiž více než zřejmé, že občané jednotlivých svazových republik na další existenci SSSR příliš netrvají. Rozvolňování svazku sovětských republik se tak stalo jedním z nejvýraznějších a nejnebezpečnějších projevů sovětské krize. V centru zájmu v první polovině roku 1990 byla situace v kavkazských republikách a v Pobaltí, zejména v Litvě.

Řadu let trvajících rozporů mezi Armény a Azerbajdžánci již mnohokrát vyvrcholily krvavými pogromy na arménské obyvatelstvo Azerbajdžánu, obyvatelstvo lišící se nejen vírou, ale i vyšším hospodářským standartem, oproti muslimským Azerbajdžáncům. 13. ledna muslimští fanatici vyprovokovali krvavý pogrom na Armény v Baku. Situace se uklidnila teprve za týden, po zásahu sovětské armády. Moskevské vedení ještě přililo oleje do ohně vyhlášením výjimečného stavu v Náhorním Karabachu, oblasti obývané zejména Armény. / 15. ledna/. Ře-

šení kavkazského konfliktu bylo v nedohlednu.

Litevská republika dala jednoznačně najevo, že nehodlá nadále setrvávat ve svazku sovětských republik, do nějž byla proti své vůli vtažena v roce 1940. V lednu 1990 došlo k osamostatnění litevské komunistické strany. V souvislosti s tím zavítal M. Gorbačov do Vilniusu, aby tamní politiky přesvědčil o výhodnosti setrvání republiky v SSSR. Jeho návštěva byla neúspěšná, a proto Moskva záhy přikročila k tvrdším metodám "přesvědčování".

Pád Honneckerova režimu v NDR, provázený koncem r. 1989 státními demonstracemi, vyvolal v této zemi značný společenský pohyb. Nové vedení země, stále ještě spjaté se zrušenou komunistickou stranou, byť jejím reformním křídlem, se do sporu s opozicí dostalo hned počátkem roku. Šlo o zrušení tajné státní policie; opozice požadovala úplné zrušení Stasi, premiér Modrow, bývalý komunist, trval na jejím zachování a reorganizaci.

Stále častěji se ozývaly hlasy, volající po sjednocení Německa. V prosinci 1989 byl uveřejněn desetibodový program spolkového kancléře H. Kohla o postupném sbližování obou států. Naděje východních Němců se staly reálnějšími. V cestě stálo jen stanovisko velmocí a otázka vyrovnání se s Polskem.

Vleklá válka mezi Iránem a Irákem se zastavila v polovině roku 1988 na mrtvém bodě po vyhlášení příměří. Jakékoli snahy o uspořádání vzájemných vztahů a uzavření mírové smlouvy nikam nevedly. Jádrem sporu tkvělo v tom, že Irák požadoval suverenitu nad dolním tokem Eufratu a Tigridu, což Irán odmítal. V lednu pozval do Moskvy E. Ševarnadze obě strany ve snaze o smír. I tato iniciativa ztroskotala na neústupnosti Iráku.

Plenární zasedání Ústředního výboru KSSS mezi 5. - 7. únorem 1990 proběhlo s vyloučením veřejnosti. Jeho účastníci se měli především vyjádřit k otázce odstěpení litevských komunistů. Snahy litevských "rozbíječů jednoty" byly odsouzeny, nicméně rozpad strany se stal faktem. V KSSS se začaly vytvářet různé názorové skupiny. Poměrně progresivně se jevila tzv. Demokratická platforma, která se definitivně ustavila na přelomu ledna a února. Jejím programem byl "socialismus s lidskou tváří" po sovětsku. Byl příznivci Demokratické platformy tvořili v KSSS pouhé půl procento členstva, mohli počítat s jistou přízní voličů. Za zmínku stojí i událost, k níž došlo v předvečer pléna. Kremelské zdi oblehli demonstranti v počtu téměř půl milionu, naladění výrazně protikomunisticky. Po dramatických událostech v Pobaltí se pohnul i ruský kolos. Koncem února různé epoziční spolky a iniciativy nápor stupňovaly v souvislosti s chystanými parlamentními volbami, pořádáním četných mítinků a protestních pochodů i tichých demonstrací solidarity.

Nezadržitelně se rozpadala i Jugoslávie. V únoru propukly nepokoje v Kosovu, oblasti Srbska, obývané Albánci. Další latentním zdrojem nepokojů byl napjatý vztah mezi Srby a hospodářsky vyspělými Slovinci.

V polovině února byl po 27 letech propuštěn z vězení Nelson Mandela, symbol odporu proti politice apartheidu v Jihoafrické republice. Tento krok měl odstartovat vlastní demontáž tohoto politického systému. Nejdříve mělo dojít k vypracování té části ústavy, která by zavedla rovnost ras a volební právo pro všechny, neboť 26 milionů jihoafrických černochů ani volit nesmělo. V důsledku šlo vůbec o to, zda se oběma stranám podaří vybudovat nerasevou a tolerantní společnost. Proto události v Jižní Africe patří do stejné kategorie jako

změny ve střední a východní Evropě.

11. března byl v Moskvě zahájen mimořádný Sjezd lidových poslanců. Potvrdil rozhodnutí Nejvyššího sovětu SSSR o nutnosti zavést v zemi funkci prezidenta, čímž byla provedena zásadní změna v mocenské struktuře SSSR, jehož vedení bylo až dosud kolektivní. Prezidentem se podle očekávání stal M. Gorbačov.

Téhož dne vyhlásil Vytautas Landsbergis nezávislost Litvy. Také volby v Estonsku a v Lotyšsku, které proběhly 18. března, ukázaly, že obě republiky budou záhy Litvu následovat. Obyvatelé odevzdali nejvíce hlasů nekomunistickým a národně orientovaným silám.

V souvislosti s volbami do republikových parlamentů se začal v celém Sovětském svazu formovat pluralitní politický systém. V republikách se ustavovaly nejen národní komunistické strany, ale především strany a skupiny výrazně nekomunistické. Tak například na Ukrajině vznikl v únoru a březnu 1990 tzv. Národní ruch Ukrajiny, zastřešující řadu protikomunisticky a národně orientovaných skupin / Svaz nezávislé ukrajinské mládeže, Ukrajinský helsinský svaz, Memorial, Společnost ukrajinského jazyka ap. / To vše se zatím dělo pod oficiálně "vedoucí úlohou strany", míněno komunistické, ale i na tomto poli se začalo blýskat na lepší časy.

Pozoruhodnou událostí byla i rozsáhlá emigrace sovětských Židů do Izraele. V SSSR žilo asi 2, 5 milionu Židů. Sedmdesát tisíc jich opustilo Svaz v roce 1989, v r. 1990 se počítalo s odchodem dalších 100 000 osob. K emigraci je donutila nejen nelehká ekonomická situace, ale i sílící projevy antisemitismu,

či zprávy o pogromech, chystaných protižidovským hnutím
Pamjať.

V březnu, během předvolební kampaně ve východním Německu, bylo už jasné, že sjednocení je otázkou několika měsíců. Zchátralé hospodářství, zničená příroda, tahanice kolem zrušení Stasi a dalších komunistických struktur a v neposlední řadě i emigrace tisíců východních Němců do sousedního Německa, vyžadovaly rychlé řešení. Tím mělo být právě sjednocení. Volby proběhly 18. března. Polovinu hlasů získala konzervativní Alianz für Deutschland, čímž bylo o spojení Německa rozhodnuto. Teď už záleželo jen na ~~xxx~~ postoji velmocí.

Na jaře 1990, zejména pak v k v ě t n u, byla pozornost světových sdělovacích prostředků upřena k událostem v Pobaltí. 4. května vyhlásilo Lotyšsko svou nezávislost. M. Gorbačov ji presidentským dekretem ze 14. května zrušil. V republice byla napjatá situace, zejména poté, co početné prosovětské síly vyzvaly ke generální stávce a k demonstraci proti nezávislosti před budovou parlamentu. Následující den se pokusila skupina vojáků, podpořená stovkami civilních policistů proniknout do parlamentní budovy. Došlo k násilnostem, nicméně skupině důstojníků se podařilo do budovy proniknout a tam vyslovit požadavek zrušení nezávislosti. Obdobný pokus o zvrácení vývoje se udál i v Estonsku, které také v těchto dnech vyhlásilo nezávislost. Tady se podařilo prosovětské skupiny rozehnat, neboť obyvatelé Rigy uposlechlí rozhlasového volání o pomoc při zmaření protiestonského puče. 18. května vyslalo moskevské vedení do obou republik vojska ministerstva vnitra, aby situaci "uklidnila".

Na litevskou neústupnost ve věci zrušení deklarace nezávislosti reagovala Moskva v květnu uvalením hospodářské blokády. M. Gorbačov nabídl Litvě dialog, ovšem pouze v případě, že alespoň pozastaví platnost deklarace nezávislosti. V opačném případě hrozila zemi tzv. presidentská správa, která se v podstatě rovnala zavedení výjimečného stavu. I přes tuto hrozbu odmítli i litevští představitelé ustoupit. Hospodářská blokáda, trvající přes dva měsíce, přinesla Litvě vážné problémy.

„Apětí v Arménii vyvrcholilo koncem května v ozbrojené srážce mezi vojsky ministerstva vnitra SSSR a obyvateli Jerevanu. Zahynulo více než dvě desítky osob. Napjatá situace přetrvávala i v Azeerbajdžánu, zejména v Náhorním Karabachu. Tamní správní středisko Stěpanakert bylo obsazeno ruskými vojáky, kteří měli zabránit případným nepokojům.

26. května oslavila Gruzie Den nezávislosti, vzpomínku na vyhlášení Gruzínské republiky r. 1918. Gruzínská opozice, usilující o nezávislost se sjednotila v březnu 1990 c Národním fóru. Počátkem května se NF rozštěpilo na šest politických stran. Podstata sporů mezi nimi tkvěla v rozdílných názorech na cestu k nezávislosti země. Situaci zkomplikovali meschetinští Turci, kteří mezi květnem a červnem ohlásili svůj „pochod“ do Grúzie, návrat do země, z níž byli r. 1944 násilně vysídleni. Nepožadovali nic, než „půdu pod nohama“, ovšem i to vyvolalo mezi Gruzínci krajně nepřátelské nálady.

Koncem května proběhl Sjezd lidových poslanců Ruské federace. Skenčil 29. května zvolením předsedy Nejvyššího sovětu RSFSR, de facto presidenta. Stal se jím Boris Jelcin, zastánce radikálních reforem společnosti. Od Jelcina se očekávala razantnější politika vůči konzervativcům, velmi obtížné a nebezpečné překážce reforem.

20. května proběhly „svobodné“ parlamentní volby v Ru-

munsku. Napjaté ovzduší vyústilo před volbami v nepřetržitou několikatydenní demonstraci v Bukurešti. Byla zaměřena proti vládnoucí Frontě národní spásy a protikomunisticky. Dvoutýdenní předvolební kampaň byla plná vzájemného osočování, pomlouvání a agresivity, "souboj" politických názorů a myšlenek byl odsunut na vedlejší kolej. Ve volbách získala 66% hlasů Fronta národní spásy, což bylo příčinou dalších nepokojů a vyvolalo podezření o manipulaci s volebními výsledky.

19. května byla v Bonnu podepsána státní smlouva o vytvoření hospodářské, sociální a měnové unie mezi německými státy. Podle smlouvy došlo už k 1. 7. 1990 k vytvoření měnové unie se západoněmeckou markou jako společnou měnou. Základem hospodářské unie se měl stát razantní přechod k "sociální tržní ekonomice" v bývalé NDR. Sociální unie měla být určena novým systémem pracovního práva a systémem sociálního zabezpečení.

29. května byla představiteli čtyřiceti dvou států podepsána smlouva o statutu Evropské banky pro obnovu a rozvoj. Do 31. března 1991 měla být ratifikována parlamenty zakládajících států. Činnost banky spočívala v pomoci zemím střední a východní Evropy při přeměně jejich ekonomik. Sídlo BERD bylo v Londýně.

Ve dnech 30. května až 2. června proběhl sovětsko - americký summit ve Washingtonu. Presidenti Bush a Gorbačov jednali o redukci konvenčních sil v Evropě, v souvislosti s probíhajícími změnami v bývalém sovětském bloku. Jednalo se i o budoucnosti sjednoceného Německa, zejména ve věcech armády. Americká strana naléhala na urychlení řešení situace v Pobaltí, ostatně anexi pobaltských republik Spojené státy nikdy neuznaly. Bylo podepsáno patnáct dohod, zejména o radikálním omezení chemických zbraňů, nicméně definitivní řešení hlavních problémů, totiž kontroly zbrojení / smlouva START/, vzájemné obchodní vztahy / poskytnutí doložky nejvyšších výhod SSSR/ a sjednocení Německa bylo od-

loženo. Poskytnutí doležky výhod bylo vázána na liberalizaci vystěhovalectví ze SSSR a uspokojivé vyřešení pobaltského sporu. Sjednocení Německa naopak vázlo na sovětském nesouhlasu s integrací budoucího státu do Severoatlantické aliance.

Litva, postižená hospodářskou blokádou, učinila 1. června kompromisní tah, když republiková vláda prohlásila, že je ochotna po dobu jednání se sovětskou stranou pozastavit platnost deklarace nezávislosti z 11. března. 6. června se konalo poblíž Rigy zasedání Baltské rady, poradního orgánu tří pobaltských republik, ustaveného v květnu 1990. Šlo o vypracování zásad společného postupu při obnově nezávislosti Litvy, Lotyšska a Estonska. 12. června byl navázán dialog s ruskou stranou, neboť došlo ke schůzce ~~xxx~~ předsedů republikových parlamentů a M. Gorbačova. Zahájení dalších jednání Moskva nadále podmiňovala pozastavením Deklarace nezávislosti Litvy. Otázku moratoria Deklarace začal litevský parlament projednávat až koncem června. Moratorium bylo mj. i podmínkou ukončení trvající hospodářské blokády.

Červnové srážky mezi Kirgizy a Uzbeky na jihu Kirgizie si vyžádaly 50 lidských životů. Konflikt, který začal jako odezva na průtahy při rozdělení pozemků soukromníkům, přerostl v národnostní drama, které se rozšířilo na pět oblastí v Kirgizii i na sousední Uzbekistán. Nakonec byl v oblasti vyhlášen výjimečný stav. / 6. června/.

8. - 9. června navštívila Moskvu britská ministerská předsedkyně M. Thatcherová. Rozhovory s M. Gorbačovem se týkaly hlavně členství sjednoceného Německa v NATO.

V první polovině června Sjezd lidových poslanců RSFSR za předsednictví B. Jelcina schvaloval jednotlivé články Deklarace státní svrchovanosti RSFSR. V Deklaraci byla mj. zahrnuta svrchovanost republikových zákonů, dále skutečnost, že RSFSR se s ostatními republikami sdržuje do státního svazku na základě smluv. Sedmý článek vyjádřil právo RSFSR svobodně ze svazku vystoupit. V téže době se konstituovala samostatná Komunistická strana Ruska, jejíž ustavující sjezd probíhal od 19. června. Později byl označen za největší útok konzervativních sil od r. 1985. V KSR se totiž shromáždili právě ti, kteří kdož kritizovali jakýkoliv reformní pohyb a požadovali dokonce návrat ke stalinským metodám jako léku na společenskou krizi.

7. června zasedal v Moskvě Politický poradní výbor Varšavské smlouvy / za ČSFR se účastnili prezident V. Havel a premiér M. Čalfa/. Od tohoto zasedání započal proces likvidace této aliance a vlastně i vojenského rozdělení Evropy. Návrhy konkrétních změn se měly projednat na zasedání v Praze, které bylo plánováno na listopad. "Ávěrečná deklarace moskevského zasedání, do značné míry vycházející z čs. návrhu, proklamovala, že aliance bude napomáhat procesu odzbrojení a budování nového celoevropského bezpečnostního systému. Byla vyslovena ochota ke spolupráci s NATO, v této souvislosti přestaly platit ty dokumenty Varšavské smlouvy, které obsahovaly konfrontační prvky. Stanovisko k začlenění sjednoceného Německa do NATO vyjádřil poradní výbor VS velmi mlhavě.

Jestliže se státy střední a východní Evropy vyjedřovaly k poslední otázce dosti nerozhodně, ministři zahraničí členských zemí NATO naopak schválili 8. června devítibodový program

vojenské budoucnosti Německa, který předložil americký prezident G. Bush. Plán samozřejmě počítal se začleněním Německa do NATO, nikoli však s rozmístěním jednotek aliance na území bývalé NDR. Připustil zde po přechodné období přítomnost sovětských jednotek. Německo se muselo zříci jaderných, chemických a biologických zbraní. Z jednání vzešla výzva adresovaná SSSR, aby byl opět navázán dialog o německém sjednocení. Ostatně během června probíhala v Německu jednání hlavních politických stran s východoněmeckými protějšky o vzájemném sjednocení, nejpozději do předpokládaných říjnových voleb.

Ve středu 13. června začala v Berlíně poslední etapa likvidace berlínské zdi. Demoliční práce skončily symbolicky 2. července, v den, kdy vstoupila v platnost měnová a hospodářská unie. Část zdi zůstala zachována jako svérázný památník.

Mezi 9. a 10. červnem proběhly parlamentní volby v Bulharsku. Skončily vítězstvím "obrozených" komunistů, Bulharské socialistické strany, které získala polovinu mandátů. Opoziční Svaz demokratických sil získal asi 1/3 hlasů.

Od středy 13. června probíhaly v Bukurešti protivládní a protikomunistické demonstrace. Lidé požadovali demisi presidenta Iona Iliesca. Vláda demonstranty označila za "neofašisty", kteří se snaží "rozbit těžce nabytou demokracii". Nepokoje byly uklidněny tvrdým zásahem bezpečnostních sil, jehož výsledkem bylo pět zabitých demonstrantů, hlavně studentů.

Mezi 25. - 30. červnem se konalo v Dublinu zasedání představitelů členských zemí Evropského společenství. Z tohoto jednání vzešel významný impuls k urychlení sjednocování Evropy. Jednalo se tu i o francouzsko - německém návrhu hospodářské pomoci Sovětskému svazu ve výši 15 miliard dolarů. Pomoc zatím poskytnuta nebyla, neboť nevyjasněné poměry v zemi a vlastně i sám osud ekonomické reformy nebyly nejlepším garantem

návratu velkorysé půjčky.

2. č e r v e n c e byl zahájen XXVIII. sjezd Komunistické strany Sovětského svazu. Spory nastaly už na samém jeho počátku. V hlavním referátu M. Gorbačov jen obecně konstatoval nevyhnutelnost přechodu k tržní ekonomice a pouze letmo se dotkl palčivých otázek národnostních a problému Pobaltí. Zcela otevřenou nechal záležitost tzv. nové federace, budoucí státní formy SSSR. Jedinou konkrétní a propracovanou alternativu předložil sjezdu B. Jelcin. Navrhl, aby strana odevzdala majetek lidu, tedy sovětům, aby umožnila činnost frakcím, aby se stáhla z armády, bezpečnosti, justice a státních úřadů, aby o její přítomnosti v podnicích rozhodli lidé sami. Zůstane-li stranou pro aparát, je její rozpad nevyhnutelný. Jelcinovy návrhy byly pro převážně konzervativní sjezd nepřijatelné. Boris Jelcin, předseda Nejvyššího sovětu Ruské federace vzápětí oznámil šokující rozhodnutí vystoupit z komunistické strany a jednání sjezdu opustil. Na sjezdu se také odštěpila Demokratická platforma, která se konstituovala během jara a dosud působila uvnitř strany. Její představitelé uvažovali o přeměně Dem. platformy ve stranu sociálně - demokratického typu. Sjezd se rozhodně nestal nástrojem k překonání sovětské krize, naopak jen znovu ukázal neschopnost komunistické strany záplavu problémů řešit, vždyť delegáti sjezdu nebyli schopni ani interpretovat krizi, natož nalézt východiska.

V první polovině července probíhaly rozsáhlé stávky horníků ve většině uhelných revírů SSSR. Stávky byly záměrně načasovány po dobu konání sjezdu a měly vyhraněně politický charakter. Nejčastěji se ozýval požadavek demise ministerského předsedy Ryžkova, považovaného za hlavní překážku reform.

1. července byla zrušena hospodářská blokáda Litvy, neboť litevská vláda pozastavila platnost Deklarace nezávislosti po dobu jednání se sovětskou stranou. Ministerská předsedkyně K. Prunskieninová, autorka kompromisní politiky, byla radikálními kruhy označena za zrádkyni národních zájmů a na protest proti její politice se v Rize pořádaly demonstrace. Jak však ukázal další vývoj, cesta kompromisu byla jedinou možnou cestou.

1. července vstoupila v platnost měnová a hospodářská unie Německa. Po jejím vytvoření začala probíhat intenzivní mezinárodní jednání, zvaná "2 + 4" / podle počtu účastníků, tj. obou německých států, SSSR, Velké Británie, USA a Francie/, o dalším postupu sjednocovacích akcí. Tak např. mezi 16. až 18. červencem dospěli H. Kohl a M. Gorbačov v Moskvě k dohodě o stažení sovětských vojsk z území NDR, pod podmínkou, že se na území bývalé NDR nerozšíří struktury NATO. Sovětský svaz tím slevil ze svého požadavku neutrality Německa a v podstatě dal souhlas k jeho začlenění do Severoatlantické aliance. Souběžně bylo uspořádáno jednání ministrů zahraničních věcí "2 + 4" v Paříži, které se zabývalo otázkou německo-polských hranic. Skončilo dohodou o neměnnosti hranice na Odře a Nise.

Zatímco se Německo sjednocovalo, jugoslávská federace stála na prahu rozpadu. 3. července vyhlásil sloviaský parlament svrchovanost a nezávislost Slevinska. Ovšem nejnebezpečnějším jevem v Jugoslávii se stal nárůst nacionalistických nálad v Srbsku a mezi srbským obyvatelstvem ostatních republik. Nacionalismus se začal v plné šíři projevovat po nástupu presidenta Slobodana Milošemiče, ozývalo se stále hlasitější volání po vytvoření tzv. "velkého Srbska." V téže době začali nárokovat právo na osamostatnění i Chorvati.

Další velmi nebezpečný konflikt vyprovokoval irácký prezident Saddám Husajh v Perském zálivu. V polovině července obvinil Irák Kuvajt z porušování iráckých hranic a čerpání ropy z iráckého území, přičemž požadoval zaplatit 2, 4 miliardy dolarů jako náhradu. Irák vyzval všechny Araby, aby kuvajtské počínání odsoudili. Překvapive se na iráckou stranu přidal letitý nepřítel Irán. Od 25. července začal Irák přesouvat na hranice s Kuvajtem svou armádu. Kuvajt zaslal protest OSN a v očekávání dalšího spojil své síly s Arabskými emiráty. A skutečně, S. Husajh záhy pohrozil použitím síly a svou hrozbu podmínil snížením vývozu kuvajtské a arabské ropy.

Již 2. srpna bylo kuvajtské území obsazeno iráckou armádou. Tamní vláda byla svržena a moci se ujala vláda prozatímní, dosazená S. Husajnem. Bezprostřední arabští sousedé obou zemí zaujali zdrženlivá stanoviska, ostatní svět reagoval okamžitě zmrazením iráckých a kuvajtských vkladů, /Británie, Švýcarsko, Spojené státy/, zastavením dodávek zbraní do Iráku /SSSR/ ap. 9. srpna přijala Rada bezpečnosti OSN rezoluci o sankcích proti Iráku, který byl označen za agresora a vyzván k urychlenému odchodu z Kuvajtu. Členské státy OSN vyhlášené sankce také důsledně dodržovaly, byť mnohým přinesly jisté problémy, neboť se týkaly zejména zákazu exportu zbraní do Iráku.

Saudská Arábie a Izrael, které byly bezprostředně ohroženy iráckou agresí se začaly připravovat na válku. Do prvně jmenované začaly od 12. srpna vysílat své vojáky státy Arabské ligy, nejprve Maroko a Egypt. Na stranu Iráku se vedle Iránu přidaly Lybie a Organizace pro osvobození Palestiny. V průběhu srpna

se začaly do oblasti stahovat britské a americké jednotky. Na to reagoval S. Husajn tím, že na strategická místa Iráku a Kuvajtu umístil cizí rukojmí jako lidské štíty.

Rada bezpečnosti začala o použití síly vůči Iráku uvažovat ve druhé polovině srpna. Koncem srpna byla vyhlášena částečná mobilizace amerických vojenských záloh. Mezitím do irácké armády vstoupilo po výzvě S. Husajna údajně 5 milionů dobrovolníků. 28. srpna Irák definitivně anektoval Kuvajt, když jej prohlásil za svou 19. provincii. Současně se začaly objevovat první vážné pochybnosti o úspěchu diplomatického řešení krize. G. Bush seznámil americký parlament s plánem vojenské operace " Pouštní bouře", která by měla S. Husajna zatlačit.

1. a 2. srpna se uskutečnilo zasedání členů tzv. Pentagonální iniciativy za účasti ministerských předsedů a ministrů zahraničních věcí. Iniciativa byla ustavena již v květnu 1990 a tvořily ji tyto státy : ČSFR, Itálie, Rakousko, Maďarsko a Jugoslávie. Její ctižádostí bylo stát se jakýmsi mostem mezi západní a východní částí Evropy. Úkolem této schůzky bylo sestavit plán spolupráce a společných akcí do roku 1992. Spolupráce se soustředila na oblast dopravy, energetiky, životního prostředí, spolupráci mezi malými a středními podniky, vědeckou a technologickou kooperaci, informatiku a telekomunikace.

1. srpna začalo v Berlíně další kolo jednání o sjednocení Německa. Tentokrát šlo o přípravu návrhu vlastní sjednocovací smlouvy. Na závěr berlínského jednání byla mj. podepsána smlouva o podmínkách voleb do celoněmeckého parlamentu, původně plánovaných na 2. prosince 1990.

11. srpna vznikla první celoněmecká politická strana, Strana svobodných demokratů /FDP/. V téže době už bylo zřejmé, že ke sjednocení Německa dojde ještě v první polovině října. A skutečně. 31. srpna podepsali ministři zahraničí obou zemí v Berlíně smlouvu, podle níž měla Německá demokratická republika dnem 3. října přistoupit ke Spolkové republice Německo. Ve smlouvě, která čítala na 900 stran textu, se oba státy přihlásily k respektování neperušitelnosti hranic a územní svrchovanosti a celistvosti všech zemí Evropy. Hlavním městem sjednoceného Německa bude Berlín.

19. srpna bylo uspořádáno referendum o kulturní autonomii Srbů v Chorvatsku. Tato skutečnost jen zkomplikovala napjaté vztahy mezi Srbskem a Chorvatskem, Referenda se zúčastnili všichni chorvatští Srbové. Chorvatská vláda referendum mlčky tolerovala. S celou akcí byla spojená řada násilných projevů.

Krise v Perském zálivu se během září nadále stupňovala. Počátkem září učinil S. Husajn jistý ústupek v tom, že propustil část cizích rubejní, hlavně ženy a děti. Ovšem ve věci zásadní, totiž ukončení okupace Kuwejtu, odmítal jakékoliv ústupky. Na tom také ztroskotávala veškerá diplomatická jednání. S. Husajn navíc začal hrozit válkou, leteckým a raketovým bombardováním Izraele a Saudské Arábie. 5. září ostatně vyzval všechny muslimy ke svaté válce proti cizím vojenským silám v oblasti Zálivu a současně povolal do zbraně záložníky do věku 37 let. Vzhledem k sankcím, které vůči Iráku přijaly ostatní státy OSN, hrozily jeho zemi, ze 70% závislé na dovozu, vážné potíže.

Tak jak postupně slábly naděje na mírové řešení konfliktu, bylo už zřejmé, že krize bude řešena vojenskou cestou. V prů-

běhu září bylo do Saudské Arábie vysláno na 100 000 amerických vojáků a námořníků. Krize také způsobila roztržku v Lize arabských států. Plně se projevila 22. září, když Saudská Arábie vyhostila irácké, jordánské a jemenské diplomaty. Podle dohody ze 6. září Saudská Arábie finančně podperovala americké jednotky v oblasti Šalivu. Koncem září měl Irák v Kuvajtu a při hranicích s ním na 360 000 vojáků. S. husajn prohlásil, že je schopen vzdorovat "americkému agresorovi" po několik let a je připraven i na válku. V úterý 25. září schválila Rada bezpečnosti OSN rozšíření hospodářských sankcí o blokádu vzdušných cest, s výjimkou letadel s lékařským materiálem a povolenými druhy potravin.

V září začala být hospodářská situace v SSSR už neúnosná. Začaly se objevovat vážné potíže v zásebování základními potravinami, hlavně v Moskvě a přilehlých oblastech. Byť byla toho roku údajně mimořádně vysoká úroda, díky naprostému zhroucení hospodářského systému docházelo k ohromným ztrátám. Sovětský svaz očekával hladovou zimu. V této atmosféře pokračovaly boje o hospodářskou reformu. 11. září předstoupil premiér N. Ryžkov před poslance Nejvyššího sovětu SSSR se zprávou o vládním návrhu hospodářské reformy, se zaměřením na přechod k tržní ekonomice. Po jeho vystoupení se mezi poslanci rozpoutala bouře kritiky. Ryžkov a jeho vláda byli označeni za překážku radikální reformy a vyzváni k demisi. Mnozí, zejména B. Jelcin, se přiklonili k alternativnímu programu reformy, který vypracoval akademik Šatalin. Tento návrh daleko více respektoval aktuální stav SSSR. Přihlížel zejména k emancipačním snahám republik, zatímco Ryžkovova verze nadále vycházela z centralistických pozic, při zachování státních zásahů do hospodářství. 19. září se ruský parlament jako první vyslovil pro demisi Ryžkovova

kabinetu, neboť dospěl k závěru, že tato vláda není schopna zemi vyvést z krize a řídit reformu hospodářství.

21. září požádal Michail Gerbačov Nejvyšší sovět SSSR o udělení mimořádných presidentských pravomocí za účelem stabilizace situace v SSSR. Mezi pravomocemi bylo i právo vyhlásit tzv. presidentský režim ve svrchovaných republikách / právo rozpustit jejich parlamenty. Parlament tento požadavek odmítl jako nebezpečný a žádost M. Gerbačova zamítl.

3. září byla v Moldavii vyhlášena příslušníky tamní ruské menšiny Podněsterská republika s městy Tiraspol, Bendery, Ribnica a Dudossary. Byl schválen prozatímní parlament a přijaty zákony Moldavské SSSR. Moldavský parlament vznik republiky označil za neplatný a protiústavní. Podněsteří se stalo dalším ohniskem napětí v SSSR.

Proces německého sjednocování dospěl v září do poslední etapy. 12. září byl v Moskvě završen sedm měsíců trvající dialog obou německých států, Británie, Francie, Spojených států a Sovětského svazu. Byla přijata Smlouva o konečném uspořádání ve vztahu k Německu, obsahující osm článků. Za prvé bude zaručena integrita západních hranic Polska, za druhé byla deklarována mírumilevnost sjednoceného Německa. Dále v Německu bude platit zákaz výroby a použití jaderných, chemických a biologických zbraní a armáda nebude čítat více než 370 000 mužů. Čtvrtý článek se týkal přítomnosti sovětských vojsk na území NDR, z něhož budou odsunuta do konce r. 1994. Následující článek určil, že na území NDR nebudou umístěny jednotky NATO. O své vojenské příslušnosti rozhodne Německo samo. Článek sedm se týkal zániku majetkových práv spojeneckých mocností v Německu. K ratifikaci smlouvy parlamenty čtyř velmocí mělo dojít v průběhu roku 1991.

V září probíhal v Polsku spor mezi dvěma křídly někdejší

Solidarity, a te tzv. Dohodou středu / Lech Walesa/ a Občanským hnutím - Demokratickou akcí / T. Mazowiecki/. Dohoda středu zahájila počátkem září celonárodní podpisovou kampaň za okamžité odstoupení presidenta Jaruzelského, "symbolu přežívajícího komunismu". Kandidátem na tuto funkci se za DS stal L. Walesa. Současně se ozvaly hlasy ~~xxx~~ volající po vypsání přímé presidentské volby, neboť při tehdejší skladbě Sejmu by neměl Walesa na zvele- ní šanci. Vedle L. Walesy oznámil svou kandidaturu i T. Mazowiecki.

V průběhu října začalo být zřejmé, že diplomatickými nástroji krize v Perském zálivu vyřešena nebude. 2. října byla zveřejněna zpráva, podle níž Spojené státy a Sovětský svaz začali s přípravou rezoluce opravňující k použití vojenské síly proti Iráku, v případě, že jej ekonomický tlak nedonutí ukončit okupaci Kuvajtu. Pochopitelně i při těchto úvahách se počítalo s tím, že rozhodnutí o vojenských opatřeních proti Iráku bude přijato Radou bezpečnosti OSN. 2. října schválily obě komory amerického Kongresu operaci Pouštní štít, tedy postup americké politiky v oblasti, nevylučující použití síly. Rozmísťování amerických vojáků v Saudské Arábii skončilo k 8. říjnu. Bylo zde soustře- děno 200000 osob. V polovině října obnovil po deseti letech Irák diplomatické styky s Iránem. Dalším spojencem Iráku se ved- le Jemenu, Lybie stala i Arafatova Organizace pro osvobození Pa- lestiny. Následovaly další irácké výhrůžky směřované Izraeli, pro- vázené požadavkem, aby Židé opustili arabská území. Zostření situace na Blízkém východě také mj. zvedlo ceny ropy na více než 40 amerických dolarů za barel. Konec měsíce už byla nevyhnutelnost vojenského zásahu zřejmá. Spojené státy rozhodly o vyslání další- ho sta tisíc vojáků, neboť se zvýšila možnost iráckého útoku

na Saudskou Arábii. 27. října měla Rada bezpečnosti OSN hlasovat o rezoluci, jež by opravňovala k použití síly proti Iráku.

Hlasování však bylo oloženo pro nesouhlas sovětské strany, která stále sázela na možnost diplomatického řešení konfliktu.

Od prvního října pořádala ukrajinská opozice demonstrace a mítinky, jejichž cílem bylo demontovat stávající státní zřízení. Do Kyjeva se sjížděli lidé ze všech koutů Ukrajiny, od poloviny října začala protestní stávkou studentů vysokých a středních škol. Studenti požadovali odstoupení nejvyšších představitelů Kravčuka a Masola. Masové demonstrace odmítaly přijetí nové svazové smlouvy a požadovaly ukrajinskou nezávislost. 18. října parlament rozhodl o vypsání referenda o důvěře republikovému parlamentu, dále do 31. 12. schválit zákon o absolvování vojenské základní služby ukrajinských občanů na území republiky a o vytvoření komise, která by se zabývala otázkou zestátnění majetku komunistické strany. Parlament rozhodl neuzavírat svazovou smlouvu, dokud nebude přijata republiková ústava.

O půlnoci z 2. na 3. října byla vztyčena státní vlajka Německa před budovou bývalého Říšského sněmu v Berlíně. Tomuto formálnímu aktu předcházela poslední zasedání vlády a Lidové sněmovny NDR. Německo bylo po čtyřiceti letech opět sjednoceno. Zasedání celoněmeckého parlamentu bylo zahájeno 4. října. Hlavním bodem programu bylo vládní prohlášení Helmuta Kohla. Týden po sjednocení Německa ratifikoval Senát amerického Kongresu sjednocovací smlouvu "2 + 4".

1. října skončila v New Yorkském sídle OSN konference o právech dítěte. Z konference vzešla Deklarace o přežití, ochraně a rozvoji dětí a akční plán k jejímu uplatnění. Sedmdesát jeden účastnický stát se zavázal dodržovat práva dětí, zlepšit péči

o jejich zdraví, odstraňovat hlad a podvýživu, posilovat roli a postavení žen a rodiny vůbec, odstraňovat negramotnost a zajišťovat vzdělání, zmírňovat dopady obtížných situací na život dětí, bránit děti před válečnými pohromami a chránit pro ně životní prostředí. Akční plán např. počítal se snížením úmrtnosti dětí do pěti let a jednu třetinu / do r. 2000/ a omezení výskytu podvýživy na polovinu ap.

V pondělí 2. října došlo ke krvavému incidentu na Chrátové hoře v Jeruzalémě. Palestiňští demonstranti zaútočili kameny na modlící se Židy. V následném střetu s policií bylo zabito dvacet jedna lidí. Následoval zákaz vycházení pro Palestince.

K 1. listopadu začala v Rumunsku liberalizace cen, což vedlo k jejich ohromnému nárustu. Ceny paliv, energie a nájemného zůstaly prozatím zachovány.

Maďarsko bylo 6. listopadu přijato jako 24. člen Rady Evropy. Současně bylo oznámeno, že další státy bývalého sovětského bloku budou do rady přijaty do jednoho roku.

2. listopadu bylo ve městě Dubossary v Moldovské republice zabito několik Rusů při srážkách s moldovskou policií. Důvodem k policejnímu zásahu bylo obsazení budov soudu a prokuratury podněsterskými Rusy, kteří v říjnu vyhlásili svou samostatnost. Moskevské centrum navrhlo napjatou situaci řešit moratoriem všech vyhlášených nepřátelenských stran a rozpuštěním jejich ozbrojených sil. Moldovskou stranou bylo toto řešení přijato, nikoli však podněsterskými Rusy.

Jednání mezi Moskvou a Pobaltskými republikami skončilo 10. listopadu otevřenou roztržkou mezi SSSR a Litvou. Roztržce předcházely demonstrace ve Vilnijsu, kde při alternativních demonstracích během oslav Velké říjnové revoluce došlo ke

krvavému střetu mezi sovětskými výsadkáři a litevskou domobranou. Tentokrát ztroskotala dohoda o vzájemné obchodní výměně, neboť centrum požadovalo, aby se Litva plně podřídila sovětským devizovým a platebním předpisům, což bylo pro litevskou stranu nepřijatelné. Hrozilo nebezpečí další, tentokrát tíživější hospodářské blokády, při níž by byl zcela paralyzován litevský průmysl. Od poloviny listopadu přestala Litva materiálně i se- ciálně podporovat sovětskou armádu na svém území.

V polovině listopadu proběhly první svobodné volby v Gruzii. Komunisté utrpěli porážku. Současně tím Gruzíni hlasovali pro svou nezávislost, neboť hnutí za nezávislost Kulatý stůl získalo absokurní většinu. K 15. listopadu přestala existovat Gruzínská sovětská republika. Nový státní útvar přijal název Republika Gruzie.

14. listopadu se experti šesti členských zemí Varšavské smlouvy dohodli na rozpuštění této aliance, a to k 1. červenci 1991. Rozhodnutí expertů pak měla schválit vrcholná schůzka aliance / Politický poradní výbor/ ještě do konce roku.

12. listopadu rozhodla rada ministrů Evropského společenství o zahájení jednání o tzv. asociačních dohodách s Československem, Polskem a Maďarskem. Šlo o podmínky přidružení k Evropskému společenství. V době zahájení jednání mělo právě ČSFR největší šanci na brzké připojení ke Společenství.

V Paříži byla 19. listopadu podepsána smlouva mezi představiteli členských států Severoatlantické aliance a Varšavské smlouvy o omezení konvenčních zbraní v Evropě. Společná deklarace zdůraznila, že skončilo rozdělení Evropy na dva proti sobě stojící bloky a že politika konfrontace je už minulostí. Definitivně pominulo období tzv. studené války. 21. listopadu

byla podepsána Charta pro novou Evropu, vyjedrující vůli Evropanů, Američanů a Kanadanů po výstavbě svobodné, jednotné a bezpečné Evropy. Za Československo se pařížské konference účastnili prezident V. Havel a zahraniční ministr J. Dienstbier.

22. listopadu rezignovala na svůj úřad britská ministerská předsedkyně M. Thatcherová. Důvodem jejího odchodu byly rozpory v konzervativní straně. Skončilo tak jedenáctileté období, které zcela proměnilo britskou politickou scénu. Následně byl předsedou konzervativní strany zvolen John Major, což jej fakticky předurčilo na post premiéra.

25. listopadu proběhly presidentské volby v Polsku. Zvítězil v nich sice Lech Walesa, ovšem nezískal potřebnou nadpoloviční většinu hlasů, jak se ostatně předpokládalo, Proto proběhlo v prosinci druhé kolo. 26. listopadu podala demisi Mazowieckého vláda.

Dnem 22. listopadu začal odsun sovětských jednotek z území bývalé Německé demokratické republiky.

29. listopadu přijala Rada bezpečnosti OSN dvanácti hlasy proti třem rezoluci č. 673, která opravňovala použít síly proti Iráku. Rezoluce ukládala Iráku, aby do 15. ledna stáhla svou armádu z kuvajtského území a aby splnil požadavky předchozích rezolucí / propuštění cizích rukojmí, prohlášení o ukončení okupace Kuvajtu ap. / V případě, že tak neučiní, budou státy, které s Kuvajtem spolupracují, oprávněny použít "všech potřebných prostředků" k realizaci usnesení Rady bezpečnosti. Současně následovala nabídka Spojených států k dalšímu jednání, Irák tento návrh přijal.

Od 7. p r o s i n c e začal S. Husajn propuštět další cizí rukojmí. Tento akt považoval za zcela dostačující a dal-

podmínky ultimáta Rady bezpečnosti odmítl plnit. Během týdne většina rukojmí Irák opustila. Obě strany pokračovaly ve zvyšování početního stavu vojsk v oblasti Zálivu. I přes prohlášení o ochotě k dialogu bylo více než jasné, že S, Husajn neustoupí a k válce po 15. lednu dojde.

2. prosince proběhly první parlamentní volby ve sjednoceném Německu. Nejvíce hlasů získala Křesťansko sociální unie /CSU/ spolu s Kohlovou Křesťansko demokratickou unií. Helmut Kohl se opět stal spolkeovým kancléřem. Vládní koalici doplnila Svobodná demokratická strana. V opozici zůstala sociální demokracie. Do parlamentu se dostala i bývalá Sjednocená dělnická strana NDR. První zasedání parlamentu se konalo 20. prosince v Berlíně v budově Říšského sněmu. Předsedkyní parlamentu se stala poslankyně za Křesťansko demokratickou stranu Rita Süsmuthová.

12. prosince byla v Albánii založena první nezávislá politická strana od roku 1945. Demokratická strana, organizující hlavně studenty a intelektuály hedlala kandidovat i v parlamentních volbách. V minimálním programu mj. prosazovala zavedení šestidenního pracovního týdne. Současně probíhaly v Tiraně demonstrace podporující představitele Demokratické strany v jednáních s vládou. Zasáhly policejní oddíly a to vyvolalo vlnu násilností rumunského stříhu. Následovala početná emigrace Albánců po moři do Itálie a Jugoslávie. Několik desítek albánských emigrantů se dostala i do ^{9/}Práhy, aby odtud pokračovali do Německa.

26. prosince vyhlásil slovinský parlament výsledky plebiscitu, v němž se 88, 5 % voličů vyslovilo pro samostatnost

země. Slovinsko bylo hospodářsky nejvyspělejší zemí Jugoslávie.

10. prosince byl ve druhém kole voleb zvolen prezidentem Polska Lech Walesa. Současně se vzdal svého předsednictví v Solidaritě.

17. prosince začal v Moskvě 4. sjezd lidových poslanců. M. Gorbačov přednesl zprávu o stavu SSSR a o opatřeních k překonání nynější krizové situace. Navrhl uspořádání referenda, v němž by se obyvatelstvo SSSR rozhodlo pro anebo proti vytvoření tzv. Svazu nezávislých států. Sjezdu se neúčastnila Litva, Arménie a Moldova. Estonsko předložilo návrh vyrovnání vztahů mezi svrchovaným Estonskem a SSSR a dalo jednoznačně najevo, že už se za součást Sovětského svazu nepovažuje. Všechny pobaltské republiky zveřejnily posléze společné prohlášení, že nepodepíší chystanou svazovou smlouvu a že se ani nebudou podílet na její přípravě. Boris Jelcin podrobil sovětské vedení zdrcující kritice a vyzval k co nejrychlejšímu rozdělení Svazu. Očekávaná demise Ryžkovovy vlády nepřišla ani na sjezdu, naopak N. Ryžkov sebejistě kritizoval steepence radikálních změn a obvinil je ze snahy o likvidaci socialistického zřízení, což vlastně nebylo daleko od pravdy. O velké překvapení se postaral ministr zahraničí E. Ševarnadze, když na sjezdu oznámil svou demisi. Sjezd skončil 27. prosince a potvrdil nejen to, že Gorbačovské křídlo už v sovětské politice svou roli dohrálo, ale hlavně to, že socialismus končí i Sovětském svazu a spolu s ním i SSSR sám.

Na závěr přehledu důležitých světových událostí roku 1990 ocitujeme nikoli nádejnou předpověď amerického časopisu Newsweek o vyhlídkách světového dění. Jedna z předpovědí mluvila

• nevyhnutelnosti vojenského převratu v Sovětském svazu. Další pak předpovídala vznik největšího krveprolití od skončení II. světové války na území Evropy. Jako "horká" území byla vytipována Jugoslávie a Sovětský svaz, přesněji napjaté vztahy mezi jednotlivými republikami, resp. jejich národnostními menšinami. V úvaze se také předpokládalo, že do deseti let budou Německo a Japonsko disponovat jadernými zbraněmi. Východě na ochranu životního prostředí se zdvojnásobí, ovšem ke zlepšení ekologických podmínek to rozhodně stačit nebude. Do roku 1991 vkročil svět nepříteliš optimisticky.

Velikou úlohu v životě společnosti hrají organizace. Ty jsou schopny řešit problémy, které jednotlivci nevládnou zvládnout. Organizace jsou schopny realizovat velké projekty, které by jednotlivci nebyli schopni realizovat. Organizace jsou schopny poskytnout svým členům podporu, kterou by jednotlivci nebyli schopni poskytnout sami. Organizace jsou schopny poskytnout svým členům služby, které by jednotlivci nebyli schopni poskytnout sami. Organizace jsou schopny poskytnout svým členům bezpečnost, kterou by jednotlivci nebyli schopni poskytnout sami. Organizace jsou schopny poskytnout svým členům pomoc, kterou by jednotlivci nebyli schopni poskytnout sami. Organizace jsou schopny poskytnout svým členům radu, kterou by jednotlivci nebyli schopni poskytnout sami. Organizace jsou schopny poskytnout svým členům útěchu, kterou by jednotlivci nebyli schopni poskytnout sami. Organizace jsou schopny poskytnout svým členům naději, kterou by jednotlivci nebyli schopni poskytnout sami. Organizace jsou schopny poskytnout svým členům lásku, kterou by jednotlivci nebyli schopni poskytnout sami.

První úkolem organizace je sestavení její struktury. Struktura organizace je to, co určuje, jak budou členové organizace spolupracovat. Struktura organizace je to, co určuje, jak budou členové organizace komunikovat. Struktura organizace je to, co určuje, jak budou členové organizace rozhodovat. Struktura organizace je to, co určuje, jak budou členové organizace vykonávat své povinnosti. Struktura organizace je to, co určuje, jak budou členové organizace plnit své závazky. Struktura organizace je to, co určuje, jak budou členové organizace poskytovat své služby. Struktura organizace je to, co určuje, jak budou členové organizace poskytovat svou pomoc. Struktura organizace je to, co určuje, jak budou členové organizace poskytovat svou radu. Struktura organizace je to, co určuje, jak budou členové organizace poskytovat svou útěchu. Struktura organizace je to, co určuje, jak budou členové organizace poskytovat svou naději. Struktura organizace je to, co určuje, jak budou členové organizace poskytovat svou lásku. Struktura organizace je to, co určuje, jak budou členové organizace poskytovat svou pomoc. Struktura organizace je to, co určuje, jak budou členové organizace poskytovat svou radu. Struktura organizace je to, co určuje, jak budou členové organizace poskytovat svou útěchu. Struktura organizace je to, co určuje, jak budou členové organizace poskytovat svou naději. Struktura organizace je to, co určuje, jak budou členové organizace poskytovat svou lásku.

K A P I T O L A I I

P o l i t i c k ý ž i v o t v e m ě s t ě

1. Činnost politických stran a hnutí

V roce 1990 udávalo politický tón jednoznačně Občanské fórum. Široce založené hnutí zahrnovalo ohromné spektrum názorů, ovšem velice křehká jednota začala už po parlamentních volbách vykazovat naklamné známky rozpadu. Na opačném pólu stála Komunistická strana, hladající po listopadovém úderu přijatelnější tvář. Byť jí mnozí prorokovali nedlouhý život, již červnové volby dokázaly, že s KSČ bude třeba vážně počítat. Osou politického hnutí byly parlamentní volby v červnu a komunální volby v listopadu.

O b ě a n s k é f ó r u m

Veškerou činnost Občanského fóra na okrese řídilo dvanáct členů Okresního koordinačního centra. To sídlilo v roce 1990 v budově Kulturního domu vedle radnice. Struktura hnutí byla velmi jednoduchá. Protože nešlo o politickou stranu, nemělo Občanské fórum ani aparát, ani placené zaměstnance. OF vznikalo zdola, v listopadových dnech nejprve v továrnách, pak na vesnicích a ve městech, v souvislosti s volbami i v jednotlivých částech Kolína.

První okresní sněm OF se uskutečnil 6. března a vzešla z něj následující struktura: Dvanáct členů Koordinačního centra skládalo účty ze své činnosti jednou za dva týdny na čtvrtetních sjezdech Občanských fór okresu. Právě zde se rozhodovalo o všech podstatných otázkách.

Ještě do parlamentních vlob vykomale Koordinační centrum OF mnoho práce. Již na přelomu roku byly rekonstruovány poslanecké sbory Okresního a Městského NV. Klíč byl stanoven Federálním shromážděním. / Podrobněji o tom v kap. III/. Současně proběhly změny v osobách funkcionářů těchto správních úřadů. Ostytně personální změny ve vedení probíhaly ve všech podnicích, úřadech ale i školách vlastně živelně. Zpravidla příslušné Občanské fórum zorganizovalo "referendum" zaměstnanců toho kterého podniku či instituce a na základě jeho výsledků pak vyvíjelo tlak na odstoupení osob, proti nimž byly výhrady. Tak se mohlo i stát, že leckde odstoupili skutečně schopní lidé, zatímco ti méně výrazní a právě proto konzervativní zůstali. / Srov. příklad Frigery, kde zaměstnanci vyslovili nedůvěru ing. Zahrádkevi, řediteli. Ten po určitých průtazích rezignoval, ale záhy dokázal své schopnosti založením vlastního, poměrně úspěšného podniku, /.

Od prosince 1989 vznikaly pod hlavičkou Koordinačního centra komise, které se zabývaly zcela konkrétními problémy. Nejviditelnější byla činnost komise stavební, ekologické a bezpečnostní. Tak např. z iniciativy stavební komise došlo k předání budovy Okresního výboru KSČ zdravotnictví. Komise uspořádala anketu o dostavbě průtahu městem, přičemž seznámila občany i se starým projektem obchvatu. Vyvolala diskusi ke stavbě jaderné elektrárny Tetov a také diskusi kolem dostavby převedu z Chvaletic.

Komise ekologická nejen, že vehementně poukazovala na kritický stav životního prostředí ve městě, ale zasadila se o pravidelné sledování kvalit ovzduší a pitné vody a zveřejňování jeho výsledků.

Bezpečnostní komise se podílela na práci prověřkových komisí v souvislosti s prověřováním způsobilosti příslušníků Sboru národní bezpečnosti a činnosti Státní bezpečnosti. Prověřkové komise zahájily činnost zpočátku na úrovni krajů, přičemž prověřovaly příslušníky důstojnického sboru, přičemž prověřkou neprošel náčelník Okresní správy SNB plk. Revenský a náčelník pro Veřejnou bezpečnost kap. Hruška. Komise ustavila nové vedení Okresní správy SNB, tvořené nezkompromitovanými osobami. Náčelníkem byl jmenován kap. Tolma. V červnu začala fungovat okresní prověřková komise, tvořená náčelníkem OS SNB, jedním poslancem ONV / p. Pěbříslo/ a předsedou tzv. občanské komise / p. Pospíšil/. Občanská komise byla vlastně nadřazena komisi prověřkové. Tvořili ji zástupci politických stran a hnutí. Závěry prověrek komise potvrzovala a mohla je i zrušit. Její rozhodnutí bývalo zpravidla konečné, byla tu i možnost odvolání se k ministru vnitra. Tyto komise prověřovaly náčelníky jednotlivých oddělení a jejich zástupce. a dále osoby, proti nimž byly připomínky od veřejnosti. Z šedesáti takto prověřených bylo pět propuštěno do civilu / mj. kap. Špulák, protagonista korupční aféry z r. 1989/. Proběhly i prověrky u kolínského oddělení Státní bezpečnosti. Z dvanácti prověřovaných prověrkami neprošlo deset osob, dvě byly uznány způsobilými ke službě u Veřejné bezpečnosti. Všichni, kdo prověrkami neprošli, opustili svá místa k 1. srpnu 1990. Obě komise však pracovaly i nadále, kontrolovali činnost SNB, spolupodíleli se na přijímání nových příslušníků ap.

Mnoho sil samozřejmě věnovalo Koordinační centrum OF parlamentním volbám. Již v únoru byl zřízen volební fond OF. Od konce března byli v předstihu představení kandidáti do

republikového a federálního parlamentu, pocházející z Kolína. Byl to Josef Veselý, okresní mluvčí OF, kandidát do České národní rady. Zaměstnán byl jako technik ve Frigeře. Do Sněmovny lidu FS kandidoval ing. Josef Blecha, zaměstnanec Korama. V KC OF se zabýval hlavně vlastní organizací předvolební kampaně, dále spolupůsobil při zakládání Občanských fór na venkově. Kandidátem Sněmovny národů FS byl MVDr. Jan Černý. Do ČNR dále kandidoval ing. Edeňek Pánek, povoláním agronom.

Předvolební kampaň byla vedena s pomocí letáků a plakátů, OF mělo také vyhrazeno několik "předvolebních" stránek v okresním tisku. Velmi úspěšné byly veřejné mítinky, jichž se účastnily celebrity politického života. Tak např. v pátek 31. května se konal večer s OF v divadle, hosty byli prezidentovi poradci Petr Oslzlý a Joska Skalník, kolínský rodák. Občanské fórum uspořádalo na náměstí dětský den a předvolební tancovačku. Týden před volbami se na náměstí vařil "předvolební guláš", rozdalo se 800 porcí. Těžko soudit, zda právě to mělo vliv na výrazný úspěch Občanského fóra, nicméně i tato akce je kamínkem v mozaice veřejného dění, a proto ji zaznamenáváme. Značný úspěch mělo i vystoupení tehdy velmi populárního ekonoma ing. M. Zemana, který na kolínské náměstí zavítal 2. června.

Nyní však k volebním výsledkům: kandidátka č. 7 - Občanské fórum - získala v Kolíně do Sněmovny lidu Federálního shromáždění 63, 2% hlasů, do Sněmovny národů 62, 4% a do České národní rady 58, 1% hlasů. Poslancem ČNR se stal Josef Veselý.

Po volbách, 11. června, uspořádalo Koordinační centrum OF okresní sněm, který shrnul volební výsledky a hodnotil činnost volební komise OF. Mluvílo se i o přípravě na listopadové komunální volby, ba dokonce i o výběru osobnosti, vhodné jako

kandidát na starostu.

Počátkem října se předsedou Občanského fóra stal Václav Klaus. /Srev. kap. I/ Tento posun doprava kolínské Občanské fórum přivítalo, neboť bylo zřejmé, že dosavadní levicová a smířlivá politika republikového Koordinačního centra ztratila důvěru voličů. Tentá krok byl prvním směrem k výraznější politické profilaci Občanského fóra a k utvoření nových politických stran s jasnou koncepcí a místem v politickém spektru společnosti. V téže době byl předsedou okresního KC OF zvolen MVDr. Jan Černý.

Před komunálními volbami vstoupilo kolínské Občanské fórum do koalice s Československou sociální demokracií a Čs. stranou socialistickou, která zachovávala identitu jednotlivých subjektů. Byla nazvána Demokratický blok města Kolína. Koalice byla založena na společném zasedání dne 23. 9. 1990. V prohlášení k veřejnosti zástupci Demokratického bloku / dále DBMK/ konstatovali, že DBMK si je vědom kritického stavu města a také toho, že tento stav je možné překonat jen společným postúpem. Proto se prohlásil za blok otevřený všem. Z prohlášení k veřejnosti ostatně citujeme: "Koaliční partneři jsou přesvědčení, že identita, politické rysy a odlišnosti jednotlivých partnerů se v městském měřítku redukuje na minimum a neměly by se v budoucnu stát překážkou společné práce." Za OF se na vytvoření DBMK podíleli Ing. Josef Blecha a Jiří Buřič.

Předvolební kampaň byla vedena již poučeněji. Pochopitelně určitý prostor poskytly Kolínské noviny, kde se DBMK představil dvěma předvolebními přílohami s volebním programem a seznamem kandidátů. Jednotliví kandidáti byli představováni průběžně v krátkých rozhovorech již od října. Vliv měly i tzv. kulaté

stoly, setkání zástupců kandidujících koalic, kteří prezentovali své názory na ožehavá témata. / např. životní prostředí ne městě, zdravotnictví ap./ Zajímavý byl zejména ten, v němž se "ukkali" kandidáti na starostu. Kulaté stoly přenášel městský rozhlas a sledovaný Rozhlas po drátě. Kampaň provázely i méně vážně, však o to sympatišnější akce. Např. v říjnu vyzval DBMK své politické odpůrce k utkáním v hokeji, fotbale a volejbale. Bylo uspořádáno i "poslanecké malování" na parkovišti před průmyslovou školou. Téma: Má představa o budoucnosti Kolína. Ke konfrontaci kandidátů různých stran došlo na mítinku v Sendražicích dne 15. 11., byli přítomni i tři kandidáti na starostu.

Ve volbách získal DBMK 62, 5% hlasů. Členy zastupitelstva za OF se stali: J. Rakušan, J. Uhrová, J. Matějková, J. Čábelka /nez./, P. Jungr /nez./, J. Buřič, J. Švanda / nez./, J. Soukup, Z. Kůtová, V. Kosina /nez./, Z. Pánek, I. Erben, M. Houdek /nez./, J. Karásek /nez./, V. Klouček, J. Pešek, J. Čerňanský /nez./, M. Kopecký. Vzhledem k volebnímu vítězství se starostou města stal kandidát OF Jiří Buřič, původně zaměstnanec Automatizace železniční dopravy. Po listopadu byl veřejně činný jako mluvčí KC OF Kolín. V souvislosti s personálními změnami na ONV se stal jedním z jeho místopředsedů. Po svém zvolení za starostu oznámil veřejnosti svůj záměr především rokonstruovat aparát Městského úřadu, tak aby byl složen z nepolitických profesionálů a stal se tak schopným a výkonným. Nový starosta ^{dale} totiž konstatoval otřesný stav města. Jako nejbližší cíl stanovil dokončit vše, co bylo rozpracováno v letech minulých, a dále minimálně oživit centrum města, včetně zabezpečení jeho čistoty a bezpečnosti.

K o m u n i s t i c k á s t r a n a Č e s k o s l o v e n s k a

Počátkem roku se stěhoval Okresní výbor KSČ z budovy vedle divadla do uvolněných místností v pivovaru. Od poloviny března bylo třeba hledat OV KSČ právě zde. Aparát výboru byl podstatně redukován. Lavinovitě probíhalo rušení závodních organizací KSČ / jen do konce ledna jich bylo zrušeno asi 80%. V průběhu první třetiny roku peklesla i členská základna strany o 14%, jen v lednu vystoupilo 980 osob. Tento trend dále pokračoval.

24. ledna proběhl okresná aktiv funkcionářů strany v Kolíně, jehož hostem byl i sám předseda KSČ L. Adamec. Před konferencí prosákl zpráva, že vstup bude umožněn jen popředložením stranické legitimace, což bylo patřičně komentováno nezávislým kolínským tiskem. Ovšem od tohoto záměru bylo nakonec upuštěno. Komunisté se snažili najít pevný bod, a tím byla příprava na parlamentní voľby. Záhy po konferenci byl založen volební fond strany a v několika dnech se na jeho kontě sešlo na 20 tis. korun.

Od března do června 1990 probíhala prověrka majetku KSČ Výborem lidové kontroly. Jejím účelem bylo vyhotovit výkaz movitého majetku státní a dále ujistit, zda mezi listopadem 89 a červnem 90 nedošlo k machinacím a peněžním únikům. Výkaz z kolínského okresu byl shledán pravdivým a nebyl tu odhalen žádný podvod. Nicméně objevily se jisté nesrovnalosti, zejména kolem movitého majetku Lidových milicí / zejm. zbraní a výstřelů/. Byl sice převeden do armádních skladů, ovšem bez jakéhokoli předávavacího protokolu. Kritizován byl i rozprodej inventáře z budovy Okresního výboru seukromým osobám za podstatně snížené či spíše symbolické ceny. Podle závěru prověrky ty-

řil k 30. červnu 1990 majetek okresní organizace strany částku 1 877 698 korun, z toho na hotových penězích 1 003 827 korun.

V této souvislosti jistě nebude na škodu zmínit se o osudu budovy Okresního výboru KSČ. V lednu 1990 byla ustavena komise Občanského fóra, která měla soustředit návrhy na možné využití vyvlastněné budovy. Definitivní rozhodnutí posléze učinila dislokační komise ONV po projednání se zástupci politických subjektů a správních úřadů. Objevilo se hned deset návrhů na využití budovy. Nejreálnější byl ten, který předpokládal rekonstrukci pro potřeby zdravotnictví. Další návrhy počítaly s využitím pro kulturní a vzdělávací činnost / Osvětový dům/, stavební podnik zde chtěl na vlastní náklady umístit stavební učiliště, část budovy chtěla pronajmout Lidová strana, levý trakt bez učeben požadovali opět komunisté. Padl i návrh, aby zde byl zřízen Domov důchodců, ap. 25. ledna rozhodla dislokační komise ONV, aby byla v budově umístěna poliklinika. Rekonstrukce budovy s rozpočtem 1, 4 mil. korun byla zahájena v létě 1990 a trvala jeden rok.

Nebude ani bez zajímavosti citovat stanovisko účastníků okresní konference KSČ ze 24. března k této věci: " Ačkoli nesouhlasíme s přestavbou bývalé budovy KSČ ke zdravotnickým účelům, protože tá považujeme za provizorní řešení, ohrožující výstavbu skutečné polikliniky, bylo rozhodnuté věnovat OÚNZ zdarma telefonní ústřednu, jejíž hodnota přesahuje půl milionu korun." Dar jistě velkorysý, ovšem k obdarování zanedbaného zdravotnictví se komunisté odhodlali poněkud pozdě.

Nyní k účasti KSČ v parlamentních volbách. Na březnové konferenci bylo rozhodnuto vést kampaň " slušným a čestným

způsobem." Strana využila především četné možnosti k vylepování plakátů a letáčků. Dvě rudé třešinky, symbol to obrozené strany, byly k vidění téměř všude, v zájmu objektivitě však přiznejme, že zahanbit se nedali ani takoví socialisté... Dále si KSČ zakoupila dvě tiskové strany v Kupředu. V první předvolební příloze zveřejnila jména svých kandidátů ze Středočeského kraje. Z Kolína kandidoval do Federálního shromáždění ing. Zdeněk Mečíř, dosavadní místopředseda MěstNV a do České nár. rady ing. Tomáš Sejka, místopředseda ONV. Obrezující se strana např. ve volebním programu např. deklarovala svou představu hospodářské reformy: "... jsme pro rozvoj soukromého podnikání, ale chceme zachovat podstatnou váhu státního sektoru. Obdobně to platí i v zemědělství." Byť mnozí proročevali KSČ drtivou porážku, hlas lidu soudil jinak. Strana získala v Kolíně do Sněmovny lidu 15, 8 % hlasů / proti 16, 3 % na celém okrese/, do Sněmovny národů 16,13% / na okrese 16, 3%/ a do České národní rady 16, 4% / 16, 6% na okrese./.

Také v komunálních volbách byla životaschopnost strany prokázána. Získala 22, 5% hlasů. V městském zastupitelstvu zasedlo devět členů KSČ. / Z. Mečíř, O. Jägerová, L. Bílá, Z. Dveřák, F. Ledvina, M. Škorpík, I. Beneš, F. Jetmar, J. Malý./

Č e s k o s l o v e n s k á s t r a n a s o c i a l i s t i c k á

Strana získala díky svému postoji v listopadu 89 ohromný kredit. Do volebního roku 1990 tak vstoupila dosti sebevědomě. Počátkem ledna dala zveřejnit v Kupředu velkorysý program, předpokládající morální obrodu společnosti, snahy o přeměnu republiky v zemi moderního, demokratického a humanitního socialismu atd. Reálněji zněl minimální pro-

gram, navrhuje uskutečnit parlamentní volby již včervnu, nabát v té době se nvažovalo o zasním termínu, zrušit nomenklaturní kádry v hospodáři ví, školství, kultuře a správě, vůbec odpolitizovat hospedářišskou sféru. Požadovala zhodnotit vývoj v republice od r. 1948 a odčinit křivdy učiněné nejen členům bývalé strany Národně socialistické.

3. února se konala okresní konference strany. Předsedou okresní organizace byl zvolen S. Čežík. Závěrečné usnesení konference uložilo členům, aby se ve své politické práci zastávali zejména ekonomicky slabších vrstev obyvatelstva. Také se mluvilo o nekompromisním postojí ve věci ochrany životního prostředí ap.

1. března vznikl Klub národně socialistické mládeže v Kolíně, který sdružoval členy socialistické strany a byl otevřen i bezpartijním.

Květen byl zcela ve znamení předvolební kampaně. V Kolíně a nejen tam/ bylo na první pohled zřejmé, že strana věnovala na agitaci nemalé prostředky. Nebylo nároží, autobusové zastávky, ba ani sloupu pouličního osvětlení, na němž by nebyl nalepen leták s číslem 3, lákající voliče k volbě této kandidátky. Byly zdůrazňovány nejen letité tradice strany, či mučednictví dr. Milady Horákové, ale především postoj strany v listopadových událostech. Díky němu ostatně zaznamenala jistý příliv členstva, na okrese Kolín přibylo do parlamentních voleb deset organizací. Kolínská organizace ČSS navrhovala do ČNR Miloslava Brandejského, místopředsedu CNV a Dr. Vladimíra Čermáka.

I navzdory vehementní kampani nezískala strana potřebných 5% hlasů, aby mohla zasednout v parlamentech. V Kolíně získala do Sněmovny lidu 3%, do Sněmovny národů 3, 4% a do

ČNR 4, 3% hlasů.

Poučena neúspěchem vstoupila kolínská organizace ČSS před volbami do Demokratického bloku města Kolína. V té době předsedal kolínské základní organizaci M. Brandejský. V zastupitelstvu po úspěšných volbách zasedli tři členové ČSS : H. Pitelková, F. Mayer, M. Čermáková.

Č e s k o s l v e n s k á s t r a n a l i d o v á

Kolínská organizace ČSL se přihlásila po revoluci k obrodnému proudu v této straně. Ten vznikl v roce 1987, jeho snahou bylo vytvořit alternativní program a svolat mimořádný sjezd ČSL. Listopadovými událostmi byly hlavní požadavky stoupenců obrodného proudu v podstatě vyřešeny. V lednu předstoupila kolínská organizace před veřejnost se svým programovým prohlášením. Prohlásila se za stranu křesťanskou a demokratickou, která staví na osvědčených morálních pravidlech. Hedlala sdružit věřící všech křesťanských vyznání a proklamovala povinnost křesťanů účastnit se veřejného života. V té době sídlil její sekretariát v Zámecké ulici, posléze se přestěhoval do Kutnohorské ulice, do dnešní budovy Úřadu práce. ČSL v Kolíně zaznamenala i jistý nárůst členské základny, což umožnilo i vznik čtyř nových místních organizací. Již v únoru byly ustaveny volební štáby pro přípravu kampaně. 24. února proběhla okresní konference strany. V té době byl jejím předsedou Dr. F. Pekorný. Na konferenci byl ustaven okresní volební štáb, jeho předsedou byl zvolen J. Filip.

Parlamentní volby absolvovala strana v koalici Křesťansko

demokratické unie, spolu s Křesťansko demokratickou stranou
Do koalice patřilo i slovenské Křesťansko demokratické hnutie.
K těmto stranám se připojila Svobodná rolnická strana,
Sdružení čs. podnikatelů, Moravské občanské hnutí. Svaz PTP,
Klub seniorů a Panevropská unie. Z Kolína kandidovala za tuto
koalici předsedkyně Klubu křesťanských žen Milena Wiesnerová.
Kandidátní listina č. 23 získala v Kolíně do Sněmovny lidu
3, 8%, do Sněmovny národů 3, 6% a do ČNR 4, 6% hlasů. V celostátním
měřítku však strana lidová pro šla pětiprocentní hranicí
a v parlamentech zasedla.

Ani v komunálních volbách nepočítala kolínská ČSL s koalici
s Občanským fórem, byť takové koalice byly v jiných místech
běžné. K datu komunálních voleb fungovalo v Kolíně 12 základních
organizací s pěti sty členy. Strana nakonec vstoupila do koali-
ce zvané Křesťanská a demokratická unie, sdružující mj. i ze-
mědělské strany. Koalice získala ve volbách 15% hlasů. Čle-
ny zastupitelstva se stali tito kandidáti: J. Janoušek, H. Pan-
čálová, J. Sova, Z. Jebavý, H. Nováčková a J. Šolc.

Č e s k o s l o v e n s k á s o c i á l n í d e m o k r a c i e

22. února se konala okresní konference ČSSD v Kulturním
domě. Vedle zprávy o dosavadní činnosti nové strany a hlavního
politického referátu, který přednesl předseda Ústředního výboru
J. Klaban, byl tu zejména představen návrh programu činnosti
obnovené strany. Základem programu byla snaha o reformu národ-
ního hospodářství se zřejmým zřetelem k zachování zdokonalení
systému sociálního zabezpečení. Další body návrhu činnosti se
týkaly záležitostí státoprávních, zahraničně politických, kultu-
ry a vzdělanosti, zdravotnictví a pochopitelně i ochrany životní-

ho prostředí.

Tyto programové zásady také ČSSD zveřejnila v Kupředu v souvislosti s kampaní k parlamentním volbám. V Kolíně získala strana 4, 6% hlasů do SL FS, 5, 2% do SN FS a do ČNR 5% hlasů.

Komunálních voleb se sociální demokracie účastnila v koalici Demokratický blok. Poslanci obecního zastupitelstva se stali J. Lang a J. Knoch.

A nyní stručněji o dalších společenských aktivitách. V lednu byla v Kolíně založena K o n f e d e r a c e p o l i t i c k ý c h v ě z ň ů z let ~~1949~~ 1938 - 1989.

19 ledna se sešel přípravný výbor D e m o k r a t i c k é h o f ó r a k o m u n i s t ů, o týden později bylo pražským centrem této aktivity rozhodnuto vytvořit "politickou stranu bez minulosti a bez aparátu", stranu levicovou s názvem Č s. d e m o k r a t i c k é f ó r u m. ČSDF vyzvalo ke vstupu všechny, zejména pak bývalá komunisty, postižené stranickými čistkami, Strana podporovala přechod k tržní ekonomice, ovšem bez sociálních otřesů a rozvoj soukromého a družstevního podnikání. Byla proti "výprodeji národního majetku" a reprávatizaci, "která by mohla ohrozit národní identitu".

4. celostátní shromáždění ČSDF se konalo 21. 4. 90 v Kolíně. Podle jeho závěrů, bylo hlavní ambicí strany stát se "platformou provšechny levicově orientované síly." Že se toto volání minulo účinkem ukázaly volební výsledky strany, v Kolíně získala necelé procento hlasů.

S p o j e n e c t v í z e m ě d ě l c ů a v e n k o v a koalice několika stran více méně levicově orientovaných, mělo v Kolíně tři kandidáty do FS; Z. Pačesa, F. Hlávku. P. Janáka. Ovšem její volební výsledek v Kolíně, třeba centru země-

dělské oblasti, nebyl nijak valný, pohyboval se kolem 2% hlasů.

Kolínské veřejnosti se také představila S t r a n a
Ž i v n o s t n í k ů a p o d n i k a t e l ů / později
Všelidová demokratická strana/, která ve volbách kandidovala
v koalici se Sdružením pro republiku - Republikánskou stranou
Československa. Z radikálního programu vyjímáme požadavek od-
chodu cizinců - "gastarbeiterů"- halvně šlo o Vietnamce,
okamžité vystoupení republiky z RVHP a Varšavské smlouvy
a snahu začlenit se do Evropského společenství, požadavek maxi-
mální podpory soukromého podnikání a spravedlivé dělby státního
rozpočtu. V parlamentních volbách nezískala strana v Kolíně
ani celé procento hlasů.

Pochopitelně město nežilo výhradně volbami. Tak např.
17. ledna se v restauraci Družstavní dům konalo setkání
příznivců skautingu. Při té příležitosti byl obnoven Č s.
J u n á k v Kolíně. V Kolíně mj. vzniklo středisko vedních
skautů.

Od února 1990 působil zde K l u b k ř e s ť a n s k ý c h
ž e n . Jeho předsedkyní se stala M. Wiesnerová, pozdější
kandidátka na poslance za koalici KDH - ČSL v parlamentních
volbách.

Ostatně nepřestal existovat ani Č s. s v a z ž e n,
který se zejména na venkově opíral a stále dosti početnou
základnu. Po celostátním sjezdu v březnu se svaz pokusil
o jakousi obrodu, s tím, že hlavní část své činnosti bude
věnovat věcem rodiny a jejímu sociálnímu zabezpečení. V Ko-
líně byl zřízen Fond pro pomoc v krizových situacích rodiny.

12. června 1990 vznikla S p o l e č n o s t k r á-

l o v s k é h o m ě s t a K o l í n a. Chtěla se podílet na oživení a vytvoření hlubšího vztahu obyvatel k městu, prohloubit jejich společnou odpovědnost za město, v němž žijí. K tomu mělo přispět pořádání besed, přednášek, výstav, počítalo se i s publikační činností.

Téměř ve stejné době bylo ustaveno volně umělecké sdružení A r t o n. Z velkorysého programu, který počítal s projekcí filmů, pořádáním výstav, tiskem umělecké literatury, plakátů a pohlednic, ale i s lektorskou činností a s výukou dospělých v různých výtvarných oborech, se brzy podařilo otevřít prodejnu knih a antikvariát. Zajímavá byla i výstavní činnost v Malé galerii Na Hradbách, o tom na jiném místě kroniky.

O probuzení města svědčilo nejen politické a spolkové dění, ale první porevoluční rok přinesl i "revoluční" přístupy k řešení sporných záležitostí, tak aby do diskuzí o těchto věcech bylo zataženo co nejvíce lidí. Proče se pořádaly veřejné ankety o sporných věcech či projektech, Např. velmi závažná anketa se konala hned zjara. Šlo o to, zda dostavět průtah městem na trase Kolín - Čáslav, nebo usilovat o výstavbu obchvatu města. Anketa se konala v knihkupectví "U Kašků". Lidé hlasovali pro obchvat, ovšem celá věc ustrnula na mrtvém bodě, protože na stavbu nákladného obchvatu nebyly peníze / srov. kap. III/.

V okresním tisku se také v první polovině roku objevila i dramatická diskuse kolem dostavby tepelného přivaděče z Chvaletic, přičemž větší váhu měly argumenty těch, kdo byli proti jeho dostavbě a jako řešení navrhovali plynofikaci Elektrárny. Ale ani ve věci přivaděče v r. 1990 rozhodné slovo nepadlo,

neboť převládá pocit, že všechny sporné otázky vyřeší až nové městské zastupitelstvo- Na prahu roku 1991 stanulo město po dlouhých letech opět živoucí, ovšem před jeho obyvateli se rýsovaly nemalé problémy.

2. Souhrn volebních výsledků

Parlamentní volby proběhly ve dnech 8.- 9. června 1990. V Kolíně kandidovaly tyto strany a koalice: č. 3 - Čs. strana socialistická, č. 4 - Hnutí za občanskou svobodu, č. 6 - Svobodný blok, č. 7 - Občanské fórum, č. 8 - Všelidová demokratická strana a Sdružení pro republiku, č. 9 - Zájmové svazy ČR, č. 10 - Komunistická strana, č. 11 - Spojenectví zemědělců a venkova, č. 12 - E - S - W - S a Mad. křest. dem. hnutí, č. 13 - Čs. demokratické fórum, č. 18 - strana zelených, č. 19 - Hnutí česko slovenského porozumění, č. 21 - Sociální demokracie, č. 23 - Křesťansko demokratická unie a Čs. strana lidová. Následující tabulka výsledků uvádí vždy číslo kandidátky, volební výsledky v procentech hlasů pro Českou národní radu, Sněmovnu lidu FS a Sněmovnu národů FS. Údaje v závorce informují o výsledku na okrese Kolín a celorepublikovém a jsou uvedeny pro srovnání. V případě federálního parlamentu jsou uvedeny jen ty strany, které prošly pětiprocentní hranicí.

č.	ČNR	SL FS	SN FS
3	4, 3/3,5;2,7/	3 / 3,5/	3,4/2, 9/
4	-	0,3 /0,2/	0,2/0,2/
6	4 / 0,9;1/	0,6/0,5/	0,6/0,5/
7	58,1/53,9;49,5/	63,2/58,9;53,1/	62,4 /58; 49,9/
8	0,8/0,8; 1/	0,8/ 0,8/	0,7 / 0, 7/

č.	ČNR	SL FS	SN FS
9	6,9/4,1; 0,8/	0,7/0,9/	0,8 /1/
10	16,4/16,6; 13,2/	15,8/16,3; 13,4/	16,1/16,3; 13,8/
11	6,8/ 2,4; 4,1/	2 / 6,1;/	2,1/ 6,5/
12	-	0,1/ 0; 8,5/	0 /0; 8,5/
13	0,7/0,5; 0,3/	0,5/0,3/	0,8 /0,5/
18	4,9/3,7; 4,1/	4,5/3,7/	3,9/3,4/
19	-	0,1/0,1/	0,2/0,1/
21	5 /4,8; 4,1/	4,6/4,3/	4,7/4,6/
23	4,6 /5; 8,4/	3,8/5; 8,7/	3,6/5; 8,7/

Komunální volby proběhly dne 24. listopadu. V K^líně volilo 76,1% voličů. Zvítězil Demokratický blok města Kolína, získal 76,1% hlasů. Komunistická strana Čech a Moravy obdržela 22,5% hlasů a Křesťanská a demokratická unie 15% hlasů. Volilo se v e třiceti volebních okrscích, 24 ve městě, 5 v okrajových obcích a jeden v nemocnici. DBMK získal 25 míst v obecním zastupitelstvu /Rakušan, Uhrová, Matějková, Čábel, Jungr, Pitelková, Buřič, Mayer, Švanda, Soukup, Kútová, Kmoch, Král, Čermáková, Kosina, Pánek, Erben, Houdek, Karásek, Klouček, Pešek, Černanský, Majerová, Kepecký, Lang/, 9 míst získala Komunistická strana /Mečíř, Jägerová, Bílá, Dvořák, Ledvina, Škorpík, Beneš, Jetmar, Mlý/ a šest míst KDU / Janoušek, Mančálová, Seva, Jebavý, Švec, Nováčková/.

KAPITOLA III

Okresní národní výbor

Městský národní výbor

K datu konání voleb do obecních zastupitelstev zanikl starý správní systém, v němž skutečná samospráva hrála jen podřadnou roli. Byly zrušeny národní výbory na krajské úrovni. Výbory okresní byly přetvořeny v nevolené, profesionální okresní úřady. Městské a místní výbory se staly plně samosprávnými orgány, na něž stát mohl přenášet část svých pravomocí. Zmíňme se tedy nejprve stručně o působnosti obcí a obecních zastupitelstev, jak ji specifikovalo Obecní zřízení, zákon České národní rady ze září 1990.

Podle něj měly obce působnost samostatnou, což znamenalo samostatné hospodaření s obecním majetkem, obce mohly rušit a zakládat organizace, zaujímat stanoviska k záměrům jiných organizací, pokud se tyto dotýkaly života obce. Dále zabezpečovaly veřejný pořádek, spravovaly a udržovaly veřejné komunikace a osvětlení, zajišťovaly čistotu a odvoz domovních odpadů a jejich likvidaci. Spravovaly předškolní zařízení, základní školy a zařízení škole sloužící, vytvářely podmínky pro začlenění zdravotně postižených a sociálně oslabených do společnosti a vůbec se podíly na sociální péči o občany. Mohly zřizovat a spravovat sociální a kulturní zařízení a sportoviště, střední školy, umělecké školy a učiliště, a konečně mohly samostatně podnikat nebo se podnikatelské činnosti účastnit.

Přenesená správní působnost obcí znamenala výkon státní správy v rozsahu vymezeném zvláštními zákony. Na obecní úřady byly dále přeneseny některé úkony činnosti zrušených Okresních národních výborů, ale i krajských výborů. Týkaly se záležitostí vojenství, dopravy / řešení mimořádných dopravních situací/, bydlení / nebytové přestavy/, školství / přijímání dětí do škol/, zemědělství / ochrana půdního fondu a rybníkářství/, vnitřní správy ap.

Zákon výslovně stanovil, že obec samostatně hospodaří s obecním majetkem, přičemž na příslušný kalendářní rok sestavuje rozpočet a do tří měsíců po skončení rozpočtového období sestavuje vyúčtování. Obojí pak bylo schvalováno zastupitelstvem. Návrh rozpočtu a vyúčtování musely být zveřejněny.

Vlastním orgánem obce bylo **o b e c n í z a s t u p i t e l s t v o**. Kolín, který spadal do kategorie měst do 50 000 obyvatel, volil 40 členů zastupitelstva ze dvou obvodů. Funkční období poslance počalo dnem zvolení a skončilo po uplynutí volebního období / čtyři roky/. Zastupitelstvo mělo široké samosprávné pravomoci. Schvalovalo program rozvoje města, obecní rozpočet a jeho vyúčtování, rozhodovalo o všech územních změnách, pokud o nich nerozhodlo místní referendum, což byla nově zavedená instituce. Zastupitelstvo schvalovalo územní plán obce, rozhodovalo o založení, zániku či sloučení organizací obce. Schvalovalo obecně platné vyhlášky. Činilo opatření k ochraně přírody a životního prostředí. Ze svého středu volilo radu a starostu, jmenovalo a odvolávalo tajemníka obecního úřadu a stanovovalo počet pracovníků aparátu. Zastupitelstvo se scházelo dle potřeby, jeho zasedání byla veřejná.

O b e c n í r a d a / městská r./ byla volena na

prvním zasedání zastupitelstva, které se konalo do patnácti dnů po zveřejnění výsledků voleb. Byla výkonným orgánem obce v obou správních oblastech. Zodpovědná byla zastupitelstvu, v případě přenesené působnosti okresnímu úřadu. Radu tvořil starosta, jeho zástupci a lichý počet radních, maximálně třináct. Schůze rady byly konány dle potřeby a byly neveřejné. Rada zabezpečovala hospodaření obce, plnění programu územního rozvoje. Dále plnila úkoly zakladatele vůči organizacím zřízeným obecním zastupitelstvem. Projednávala a řešila návrhy předložené poslanci zastupitelstva, komisemi, nebo občany města. Zřizovala a rušila komise a jmenovala jejich předsedy, trvalé a dočasné aktivity ap. Jmenovala a odvolávala vedoucí odborů aparátu. Činnost výše uvedených také řádila; stanovovala vnitřní organizaci odborů a náplň jejich činnosti. Rozhodovala podle návrhu tajemníka o vnitřní organizaci aparátu a o platech zaměstnanců. Rada vydávala vyhlášky ve věcech samostatné i přenesené působnosti. Obecní zřízení dále přesně vymezilo kdy a za jakých okolností je rada oprávněna uchýlit se k sankčním opatřením / pokuty/ a stanovilo jejich výši.

S t a r o s t a zastupoval obec navenek. Váhalo jej obecní zastupitelstvo. Byl oprávněn nosit při významných příležitostech a občanských obřadech odznak se státním znakem ČR. Podepisoval obecně platné vyhlášky a jiná usnesení zastupitelstva. Zastupitelstvu byl zodpovědný. Ve funkci setrvává i po ukončení volebního období, až do zvolení starosty nového.

Orgány obecní rady byly k o m i s e. Ty byly zřizovány dle potřeby, povinné byly komise finanční a kontrolní. O d b o r y zřizovala rada pro jednotlivé úseky své činnosti.

Odbory vytvářely vlastní obecní úřad, není však věcí této kroniky zabývat se podrobněji zákonnými normami, které činnost úřadu vymezovaly. Zákon o obecním zřízení nabyl platnosti ke dni komunálních voleb.

1. M ě s t s k ý n á r o d n í v ý b o r, p o č á t k y č i n n o s t i n o v é h o m ě s t s k é h o z a - s t u p i t e l s t v a a M ě s t s k é h o ú ř a d u

Městský národní výbor zahájil rok 1990 rekonstrukcí poslaneckého sboru. 2. ledna vzala rada na vědomí resignaci dosavadního předsedy J. Nymše. Resignovali dále i členové rady ing. M. Pecka, ing. V. Barák, ing. J. Líbal a J. Juta. Byla ustavena komise, která měla připravit návrhy na doplnění rady a navrhnout osobu, vhodnou na funkci předsedy. Původně se jím měl stát JUDr. M. Janoušek. 11. ledna proběhlo mimořádné plénum, které návrhy komise projednalo a předsedou MěstNV zvolilo Josefa Markytána / ČS. strana lidová/. Novými členy rady se stali JUDr. I. Janoušek, B. Červenková, ing. M. Novák, R. Pokorný, F. Láza a J. Něvřáková. Ke dni 23. 1. resignoval 31 poslanec, tyto osoby byly současně odvolány z příslušných komisí. Došlo ke koeptaci poslanců nových, a to na základě klíče, který stanovili na jednání u kulatého stolu dne 22. ledna zástupci Občanského fóra, Komunistické strany, Čs. strany lidové, Čs. strany socialistické, Čs. sociální demokracie, Čs. strany zemědělské a Strany zelených. Podle tohoto klíče měly strana lidová a socialistická po 10% poslanců, komunisté 35% a zbytek mandátů připadl Občanskému fóru.

Dnem 25. listopadu Městský národní výbor zanikl a byl nahrazen samosprávným městským zastupitelstvem, výkonný aparát byl soustředěn v Městském úřadě. Zastupitelstvo mělo čtyřicet členů. Nejvíce mandátů získala koalice Demokratický blok města Kolína /25/, dále Komunistická strana /9/ a Křesťanská a demokratická unie /6/. +/

První zasedání nového městského zastupitelstva se uskutečnilo 14. prosince. Poslanci nejprve složili slib. / "Slibuji na svou čest a svědomí věrnost České republice a České a Slovenské Federativní republice. Budu dbát vůle a zájmů lidu, řídit se ústavou a ostatními zákony České republiky a České a Slovenské Federativní Republiky a pracovat k tomu, aby byly uváděny v život"/. Poté byli členům zastupitelstva představeni kandidáti na starostu a jeho zástupce. Kandidátem do úřadu starosty za DBMK byl Jiří Buřič a jako jeho zástupce navrhl blok Jaromíra Čábelu. Komunistická strana navrhla původně jen kandidáta do funkce místostarosty, totiž Ing. Zdenka Mečíře, ale poté nečekaně navrhla i kandidáta do starostenského úřadu, totiž J. Čábelu, který kandidaturu přijal. Po tajných volbách byl 23 hlasy proti 16 zvolen J. Buřič jako starosta a jeho zástupcem se 31 hlasy proti 6 stal J. Čábelu. Tajemníkem Městského úřadu se stal P. Pobrísle. Na zasedání byla ustavena i městská rada. Radními se stali dr. J. Rakušan, P. Král, ing. Z. Pánek, P. Jungr, ing. V. Kosina, Z. Majerová, ing. J. Soukup, I. Erben, ing. K. Šova, dr. H. Mančálová.

+/ O volbách a volebních výsledcích, včetně jmen poslanců srov. kap. II

Do organizační struktury aparátu Městského národního výboru se před volbami nijak podstatně nezasahovalo. Tak v lednu byla zřízena dočasná komise, která měla připravit návrhy na volbu nových členů rady a ~~star~~ předsedy, jak bylo ostatně uvedeno výše. Předsedkyní komise byla ing. M. Vavroňová.

Koncem února byla zřízena komise pro romské záležitosti. Jejím předsedou byl V. Keřka. Průběžnou zprávu o své činnosti podala komise v srpnu.^{+/} V únoru byla také zřízena dislokační komise, jejímž úkolem bylo evidovat žádosti o nebytové prostory ze strany živnostníků, tyto prostory vyhledávat a žadatelům přidělovat. Dále byla založena komise pro životní prostředí, jež měla spolupracovat s ekologickými iniciativami, hlavními znečišťovateli a hygieniky, tak, aby rada měla po ruce aktuální informace o stavu životního prostředí ve městě. V polovině roku byla komise nahrazena úřadem městského ekologa /srov. dále/. K 1. červenci byla ustavena Inspekce veřejného pořádku. Její zaměstnanci dohlíželi na dodržování veřejného pořádku, čistoty na ulicích a stavbách, na dodržování otevírací a zavírací doby v obchodech a hostincích, měli evidovat poruchy na veřejně prospěšných zařízeních ap.

Po zvolení nového Městského zastupitelstva byli odvoláni všichni vedoucí odborů / k 17. 12./ a současně byli pověřeni řízením odborů až do ustavení nové organizační struktury Městského úřadu. Počítalo se s tím, že na obsazení volných míst přeběhnou hned počátkem roku 1991 konkursy. Snahou nového starosty

^{+/} Zpráva konstatovala, že k této národnosti se v Kolíně hlásí 2% obyvatel. Velké problémy, které s sebou tato populace nese však přesahovaly možnosti komise. Mj. byly zjištěny katastrofální sociální poměry u rodin bydlících ve Školské ulici a v Obecním dvoře. Byl zaznamenán vzestup romské zločinnosti ap.

bylo vytvořit skutečně profesionální a funfující aparát Městského úřadu, takový, který by dvě věci řešil rychle a účinně.

Přejdeme nyní k podrobnějšímu popsaní činnosti rady MĚSTNV v roce 1990. Návrh rozpočtu hospodaření projednávala rada 13. února. Byly projednány limity subvencí na bytovou výstavbu / investiční výstavbu. Byly stanoveny mzdové limity v kultuře, školství a záležitostech práce a sociálních věcí. Subvence na Akce Z dosáhly výše 11 mil. korun. Rada dospěla k názoru, že navržený rozpočet investic nepokrývá potřeby města téměř ve všech oborech / doprava, výstavba, školství, práce a věci sociální/, nicméně s návrhem souhlasila s vědomím stavu věcí. 20. února návrh odsouhlasilo plénum MĚNV. Koncem roku byl konstatován rozpočtový schodek téměř 830 tis. a proto byla přijata opatření k vyrovnaní rozpočtu. Celoroční rozpočtovou bilanci provedlo až nové městské zastupitelství v r. 1991.

Během roku se rada - oprátá jiným letům - velmi často zabývala stavem životního prostředí ve městě. Zájem o tuto otázku byl vyvolán nejen jeho alarmujícím stavem, ale i tlakem veřejnosti na to, aby se touto otázkou už někde účinně zabýval. Vůbec prvním krokem měl být kontakt s hlavními znečišťovateli, jimž byla předložena nic nezastírající zpráva o stavu životního prostředí. Zástupci příslušných podniků byli pozváni dne 30. ledna na jednání rady, aby se ke zprávě vyjádřili a informovali o tom jaké kroky k nápravě hodlají podniknout. Šlo o Koramo, Lučební závody, Karoborundum, Tatru, Frigeru, Kablo, Laktos, Obchodní tiskárny, Isol, Nemocnici, Teslu, ČSAD, Průmstav, Okresní stavební podnik, V diskusi se zástupci těchto podniků vyšly najevo následující skutečnosti.

Zálabská E l e k t r á r n a konstatovala nárůst množství spadu
popílku

Zpráva také upozornila na to, že vedení Elektrárny si slibovalo mnohé od prevozování plynového kotle v Lihovaru, nicméně kotel byl projektován i pro využití mazutu, a tady hrozilo jisté nebezpečí úniku této látky. Nakonec rada došla příslib, že tento kotel bude využívat pouze plyn.

K o r a m o Kolín produkovala velká množství oxidu siřičitého, ropných odplynů a fenelevých výparů. Hrozilo neustálé nebezpečí úniku ropných látek do spodních vod, která byly v oblasti závodu beztak katastrofálně kontaminovány. Proto byla konstatována nutnost stavby čistírny odpadních vod. Na jednání rady zástupce tohoto podniku prohlásil, že emise oxidů síry budou v brzké době sníženy na minimum, neboť pokračuje plynofikace závodu.

/ První plynová kotelna byla uvedena do provozu už v říjnu r. 90/. Od r. 1993 by se měly využívat i ropné odplyny / 2 200 t za rok/. Spodní vody jsou zatím chráněny milánskou stěnou, se stavbou čističky počítali až v r. 1993. Mnoho si Kramo slibovalo od projektu Rafinerie upotřebených olejů, neboť předložený projekt počítal jen s minimálními dopady na životní prostředí. Ostatně věc RUMO byla v té době často probírána veřejností a mnoho lidí volalo proti uskutečnění takového projektu.

L u č e b n í z á v o d y zpracovávaly škodlivé a jedovaté látky v obou ceších. Zpráva konstatovala, že pro město je nepřijatelná zejména výroba kyseliny sírové v cechu I. Za vysloveně nebezpečný byl označen Cech II, situovaný uprostřed městské zástavby, produkující výrobky kyanové chemie. Případná havárie by měla nedezírné následky. Zástupce LZK ujistil městskou radu, že v výrobou kyseliny sírové se do tří let přestane. Se zrušením výroby kyanidů se nepočítalo, spíše tu byla snaha o zavedení bezpečnějších technologií. Problémem byly spodní vo-

dy pod závodem a kontaminovaná půda, která by znečištěna zůstala, i kdyby se s výrobou kyanidů přestalo. Bifenylly a pesticidy v odpadních vodách dosud čištěny nebyly, v R. 1989 se teprve začalo se zkouškami čištění této vody pomocí aktivního uhlí.

K a r b o r u n d u m znečišťovala vzduch organickými rozpouštědly a fenoly. Snížení exhalací zatím nebylo možné, teprve výstavba nové linky by měla pomoci, neboť při provozu linky by exhalace fenolu zcela odpadly. Ovšem linka by se měla stavět nejdříve za tři roky.

V T a t ř e nebyla lakovna. Nehledě na zdraví škodlivé podmínky pro zaměstnance, bylo i městské ovzduší znečišťováno unikem nátěrových hmot. Unikaly také aerosoly při sváření a také písek, neboť otryskávání výrobků se dělo na volném prostranství. Nebyla čistírna odpadních vod. Náprava, tj. hlavně výstavba kvalitní lakovny, se slibovala až po pěti letech.

Jistý ekologický program předložila pouze Frigera, používající při výrobě nebezpečné freony. Vzhledem k mezinárodním úmluvám byly totiž výrobci, kteří tyto látky používají, povinni použití freonů snížit, nebo alespoň užívat takové druhy této chemikálie, která by byly méně škodlivé.

I s o l změnil výrobní program, Minerální vlákna nahradili výrobou polyuretanů a kyselinovzdorných tmelů, s využitím méně škodlivých technologií. Isol vyráběl i polystyrány, tady se užíval freon, proto se uvažovalo tuto výrobu zastavit.

K a b l o při výrobě používalo o.ovo a různá rozpouštědla. Vůči městu bylo položeno nejvýhodněji, na závětrné straně, nicméně i tamní produkce zatěžovala přilehlé okolí města. Proto zde skončili s výrobou škodlivých azbestů.

T i s k á r n y produkovaly odpadní kaly, nasycené těžkými kovy. Kaly pak spalevali v zálabské elektrárně, což bylo shledáno

jako naprosto nevhodné. Ovšem ještě roku 1990 byla zavedena nová technologie, která zamezila úniku těžkých kovů, ale i benzinových exhalátů, které se uvolňovaly při výrobě samolepících etiket.

Těžké kovy měla v odpadních vodách také Te s l a, stavba nové, biologické čističky vody byla naprosto nezbytností.

L a k t o s, přesněji sušárna mléka na Zálabí, vypouštěla do ovzduší ročně na 200 tun mléčného prášku, dalšího nebezpečí pro četné kolínské alergiky. Na zasedání rady přislíbili zástupci Laktosu nápravu v podobě rekonstrukce provozu.

V nemocnici zase fungovala primitivní spalovna zdravotnického odpadu. Ovšem již v září 1989 byl vydán zákaz spalování až do vyřešení situace. Odpad se prozatím odvážel ke spálení do Lysé, což bylo pochopitelně dosti nákladné. Nová spalovna by stála minimálně 6 mil. korun. Vedení nemocnice proto očekávalo pomoc od těch kolínských podniků, které měly vlastní spalovny.

Na tomto "ekologickém" zasedání rady bylo dále konstatováno, že v Kolíně chybí skutečně kvalitní zdroje pitné vody. Prameniště byla kontaminována znečištěným tokem Labe, průmyslovými hnojivy a pochopitelně i samotnými továrnami, zejména chemičkami. Dusičnany, dusitany a amonné látky s alespoň částečně z vody odbourávaly pomocí provzdušnění. Teprve zkušebně se v úpravně na Vinicích začaly zavádět filtry z aktivního uhlí, účinné hlavně proti pesticidům. Rada MěStNV uložila hlavním znečišťovatelům, aby do 30. června 90 vypracovali ekologické programy, včetně charakteristiky složení surovin, užívaných při výrobě, jejich spotřeby a bilance ztrát. V programech měla být zahrnuta samozřejmě bilance odpadních látek a návrhy způsobu jejich likvidace nebo bezpečného uložení. Lučební závody musely navíc předložit nezávislé expertizy o dopadu současné případně zamýšlené produkce na životní prostředí. Totéž dostalo uloženo i

Korame pro projekt rafinerie upotřebených olejů.

Toto zasedání rady tak připravilo podklady pro jednání pléna dne 20. února. Opět byli přizváni zástupci podniků, přizvány byly i ekologické iniciativy. Plénum potvrdilo trvání úkolu, který rada hlavním znečišťovatelům uležíla. Poslanci byli seznámeni ve stručnosti i se snahami a návrhy na řešení těžké situace.

16. ledna přijala rada návrh vyhlášky o opatřeních při dlouhodobě nepříznivých meteorologických situacích, kterou schvalovalo také únorové plénum. Podle této vyhlášky mohly být vyhlášeny tři stupně regulačních opatření, v případě, že dlouhodobé koncentrace oxidů síry a dusíku překročí únosnou mez. Regulační opatření nejprve omezovala dopravu a v případě většího ohrožení i expozici obyvatelstva. O založení ekologické komise dne 27. 2. bylo psáno výše. Úřad městského ekologa byl zřízen od 1. září. Vedoucím úřadu byla jmenována ing. Zdena Havlíčková.

10. dubna byl radě předložen obsáhlý materiál o rozestavěném průtahu silnice I. třídy č. 38 městem Kolínem, stavby, která měla se stavem životního prostředí úzkou souvislost. Šlo o dokončení druhé etapy průtahu od křižovatky s ulicí Budevatelů a Pražskou po křižovatku s ulicemi Žižkovou a Keuřimskou, přičemž dvě navazující stavby už byly dokončeny. Stavba této etapy, po všech stránkách připravená, byla v polovině prosince 1989 pozastavena. Důvodem byl dopis 27 občanů, žijících v blízkosti průtahu, dopis, požadující zastavení stavby. Dopis vyvolal i veřejnou anketu, zorganizovanou Občanským fórem, v níž se i ostatní měli vyjádřit, zda průtah dokončit či ne, nebo usilovat o výstavbu obchvatu města.

Obchvat jako jediné ekologické řešení byl naplánován už

koncem 60. let, po dvanácti letech se však od tohoto nákladného záměru upustilo a začalo se s výstavbou průtahu. Počátkem r. 1990 došlo ve věci obchvatu k jednání s ministerstvem životního prostředí. Ministerstvo, po zvážení ekologické situace ve městě, zařadilo obchvat mezi přednostní ekologické stavby. Víc udělat nemohlo, protože nikdo nevěděl, jak by bylo zajištěno financování celé nákladné stavby. Proto rada doporučila plénu, aby schválilo dostavbu průtahu. Byly totiž zváženy dosavadní vynaložené náklady, dále i skutečnost, že 60 - 70% příjíždějících vozidel tak jako tak končí v Kolíně a konečně i to, že navrhovaná stavba je vzdálena minimálně 30 metrů od obytných částí a školy. Budou - li tedy vybudovány kvalitní protihlukové bariéry, bude zamezeno nejen hluku, ale zlepší se i rozptyl emisí. Plénum MěstNV dne 25. 4. doporučení rady akceptovalo.

25. dubna rada vyslechla informativní zprávu o zásobování města pitnou vodou. Zpráva byla předložena nazítří i plenárnímu zasedání. Zpráva konstatovala zásobování uspokojivé, bez výpadků, ovšem napjatá situace, dané hlavně nemožností okamžitě řešit situaci hlavními znečišťovateli, trvala. Zpráva uváděla, že Kolín nemá rezervní zásoby pitné vody, naopak pro kontaminaci z Labe už byl odstaven jeden vrt ve Třech Dvorech. Filtrace přes aktivní uhlí, prováděná úpravnou na Vinicích byla sice účinná, ale dosti nákladná, také vzhledem k malé životnosti uhlí. Rada i plénum vzaly zprávu na vědomí.

Další z průběžných zpráv o stavu životního prostředí projednalá rada 19. června. Především se zpráva soustředila na vývoj znečištění ovzduší. Bylo konstatováno, že znečištění oxidy síry, dusíku o popílkem má mírně sestupnou tendenci, a to i v dlouhodobém průměru / od r. 1985/.

Toho roku poslední zpráva byla předložena radě 9. října, Byla vypracována městskou ekoložkou. Rada zprávu schválila,

ostatně zpráva nic nového nepřinesla, jen se zabývala jednotlivými aspekty znečištění podrobněji a v dlouhodobém průměru. De února 1991 měl úřad zpracovat zprávu výroční a předložit ji novému městskému zastupitelstvu.

Tradiční náplní činnosti rady a pléna bylo sledování stavu výstavby, jednak v režii města / Akce Z / bytová výstavba a rekonstrukce domů či bytů /, nebo stavby prováděné či připravované jinými subjekty.

Stavby tzv. Akce Z byly sledovány průběžně po celý rok. Tak 13. února se jednalo o Tržnici, která nebyla stále ještě zprovozněna. Rada uložila Průmstavu, aby dokončil terénní úpravy kolem budovy, aby nejpozději v létě mohla Tržnice začít sloužit svému účelu. Ale během r. 1990 dostavěná a zkolaudovaná budova nebyla zprovozněna. Celkový stav prací na " Akci Z " byl kontrolován 13. března. Pro rok 1990 bylo v plánu 10 staveb s celkovým rozpočtem přes 15 mil. korun. Dokončovala se např. stavba jídelny v Tatře. Pokračovaly úpravy sklepních prostor Radnice, které byly v rekonstrukci od r. 1987. Práce vázly pro statické poruchy v budově Radnice. Před dokončením bylo ubytovací a školící centrum ve Šlovenské ulici. Pokračovalo ozvučování města kompletací ústředny. Další z nákladnějších staveb Akce, dostavba Požární stanice pokročila ke smontování hrubé stavby. Další souhrnnou zprávu o stavu prací vyslechla rada 23. října. Mj. bylo znovu upozorněno na to, že Tržnice otevřena nebude, byť měla již více než rok fungovat. Obě zprávy projednala a vzalo na vědomí i plénum.

Stá schůze rady, která připadla na 27. února se zabývala výsledky prověrky bytového fondu. Prověrka byla provedena mezi

10. říjnem a 28. listopadem 1989. Zjistila řadu závad a nejasností v evidenci bytů. Mj. upřesnila, kolik osob v bytě skutečně bydlí. Z prověřených 3 653 domů s 11 733 byty /32 952 obyvatel/ bylo nalezeno pouze 27 bytů neužívaných, které byly buď rekonstruovány, nebo zde probíhala dědická řízení.

24. dubna rozhodla rada o snížení dvou podlaží u dvou rozestavěných domů na sídlišti U Jána. Místní obyvatelé původně požadovali snížit všechny domy zde stavěné o čtyři podlaží. Nakonec z technických důvodů bylo povoleno snížení jen u bloků 1 a 7, patřícím bytovému družstvu. Podrobnou zprávou o postupu výstavby U Jána rada vyslechla 5. června v r. 1990 zde nebyl dokončen žádný byt, prvních 322 bytů mělo být odevzdáno roku následujícího. Měl začít výstavba samoobsluhy, která měla být dokončena v polovině roku 1992. V témže roce se měla dostavět škola, kde byly v r. 1990 vyžděny příčky, rozvedena kanalizace a elektřina. Současně byla montována atypická okna.

Téhož dne byla radě předložena práce o postupu stavby nového mostu. V polovině r. 1990 byla ukončena úprava zálabského předmostí, kolínské předmostí bylo ve výstavbě, Stavba vlastního mostu byla odložena, neboť byly problémy s dodávkou prefabrikovaných dílů. Současně bylo konstatováno, že dostavba průtahu, která měla být zahájena v červenci, byla na nátlak místního OF pozastavena.

V polovině února rada projednávala návrh územního plánu rozvoje města do r. 2000. V této souvislosti jistě nebude bez zajímavosti zmínit se o projektu jaderné elektrárny Tetov a diskusí projektem vyvolaných. Elektrárna se měla stavět po-

blíž obce Rasechy. Kolín, spolu s Poděbrady, Městcem Králové a Přeloučí, byl součástí širší spádové oblasti, jíž by se týkaly dopady jaderne elektrárny. Podrobná analýza, kterou investor - České energetické závody - dodal k projednání MěNV Kolín, charakterizovala zamýšlenou stavbu jako elektrárnu typu VVR, s tím, že r. 1990 se začalo počítat s užitím reaktorů nové generace. Čtyři bloky, každý o výkonu 3 000 MW tepla 1 000 MW elektřiny, by vyšly na 60 200 milionů korun. Z té sumy by náklady do vyvolaných investic činily 46 100 milionů korun. Analýza konstatovala pozitivní dopady elektrárny na stav životního prostředí, neboť vyloučeny by byly emise oxidů síry, dusíku a uhlíku, popílku a popela, v důsledku by došlo ke snížení těžby hnědého uhlí a pozastavení devastace uhelných pánví. Návrh vyvolaných investic pro město Kolín mj. zahrnoval výstavbu 1 800 bytů v Kolíně pro pracovníky stavby a provozu elektrárny, stavbu nemocnice a dostavbu polikliniky, restaurace a kulturního domu, domu služeb, školy, centrální prádelny a čistírny, obchodního domu a rekonstrukce autobusového nádraží, vše za 516 mil. korun. Investor akceptoval i požadavek MěNV na výstavbu hotelu, sportovní haly a domeva důchodců. Problém neježehavější, totiž únik radioaktivních látek, likvidace odpadu a vůbec zajištění bezpečného chodu elektrárny návrh v podstatě obcházel. Proto rada předložený projekt neschválila. Město Kolín investora požádalo, aby zpracoval novou studii, která by počítala s využitím špičkové a relativně bezpečné technologie a znovu ji předložit. Teprve pak se Kolín vyjádřil i k návrhu vyvolaných investic. Další jednání ve věci Tetov proběhlo 14. srpna, opět v radě. Tentokrát šlo o návrh stanoviska k vyvolaným investicím. MěNV

nově požadoval, aby obyvatelům Rasoch, Rozehnal a Kundratic byly poskytnuty rodinné domky, nikoli náhradní bydlení v bytech v panelácích, jak bylo v takových případech zvykem. Vedle výše uvedených investic dále v samotném městě měl investor počítat s investicemi do dostavby SEx ekonomické školy, rozšíření telefonní ústředny, zřízení příměstské rekreace, nový areál Technických služeb, vyřešení likvidace domovního odpadu /spálovna/ a pedíl na rekonstrukci historického jádra města. Návrh stanoviska trval na tom, že město bude požadovat v samotné elektrárně využití nejvyspělejší technologie v zabezpečovacím a měřícím systému. Současně upozornil, že investor bude muset vyřešit do zahájení stavby dopravu ke staveništi z Kolína, dále zásobování města pitnou vodou, neboť se počítalo se značným přírůstkem obyvatel. Ostatně ještě před zahájením stavby bytů pro ně musí být čistička odpadních vod, jejíž existence byla podmínkou další rozsáhlejší bytové výstavby. Tento návrh stanoviska rada schválila a postupila k projednání radě Okresního národního výboru. Citujme však ze závěru stanoviska rady MěNV: " Návrh stanoviska není v žádném případě jednoznačný souhlas se stavbou jaderné elektrárny Tetov, ani jakési odškodnění. Zásadní podmínkou souhlasu rady MěNV je souhlas většiny občanů města a tato podmínka je v návrhu zakotvena "

2. O k r e s n í n á r o d n í v ý b o r, v z n i k O k r e s n í h o ú ř a d u a ú ř a d u p r á c e

Jak již bylo několikrát řečeno výše, po komunálních volbách byl ONV přetvořen v Okresní úřad, nevolený, profesionální orgán státní správy. Část jeho pravomocí byla podle Obecního zřízení převedena na obecní úřady. Ovšem po většinu

roku ještě fungoval dvoukolejný / státní správa a samospráva /
Okresní národní výbor, byť personálně značně pozměněný.

Poslanecký sbor byl rekonstruován na mimořádném plénu dne 21. 3. 1990. Bývalí funkcionáři ONV, členové KSČ, byli odvoláni z funkcí. Resignovalo osm poslanců. Předsednictvo a rada byly pak doplněny takto: předsedou ONV se stal ing. Vladimír Zeman /OF/. Místopředsedou pro věci školství, kultury, soc. věcí, zdravotnictví a otázky zaměstnanosti se stal Miroslav Brandejský /ČSS/. Tajemníkem ONV byl jmenován RNDr. Jan Kunčar. Novými členy rady se stali J. Buřič, ing. M. Keráb, ing. J. Malina, J. Markytán a J. Trnka. Členy rady zůstali T- Sojka /současně jeden z místopředsedů/, S. Miškovský, M. Kučera, Z. Velfová, ing. J. Karásek, M. Brtek. Předsedou Výboru lidové kontroly byl S. Tomášek.

Záhy byly vypsaný podle usnesení pléna konkursy na obsezení míst vedoucích odborů ONV. Patnáct konkursů, jejichž součástí byly i testy osobnosti, proběhlo v květnu a v červnu. Z 37 zájemců byli vybráni tito: ing. D. Neumannová / odbor soukromého podnikání/, ing. J. Malina / odbor investic a plánování/, JUDr. M. Schnitzenbauer / o. vnitřních věcí/, ing. V. Pošík / o. finanční/, ing. T. Sklenář / o. plánování a stavebnictví/, K. Čábelka / o. školství a kultury/, ing. F. Chaloupka /o. dopravy/ a ing. M. Kaisler / o. místního hospodářství a cest. ruchu/.

Nová rada ONV se veřejnosti představila po svém druhém zasedání, když na plenárním shromáždění ONV dne 24. dubna přednesl předseda ONV značně kritickou zprávu o stavu kolínského okresu. Konstatoval obecnou devastaci všeš, počínaje životním prostředím. To byl základní problém celého okresu, nejen města

Kolína. Znečištění ovzduší hodnotil jako kritické, za katastrofální označil neexistenci čistíren odpadních vod, ať komunálních nebo průmyslových. Půdní fond , celkem 158 271 ha byl na 18 200 ha ohrožen erozí / podrobněji srov. kap. 4/. Zpráva se zmiňovala o investiční výstavbě. I přes optimistické proklamace v letech minulých docházelo fakticky ke snižování míry investic do hospodaření národních výberů , zejména investic stavebních, což se projevilo zastaráním základních fondů organizací. Investiční činnost do stavebnictví byla proto nahrazována např. " Akcemi Z", původně zaměřených na udržování veřejných prostor a zlepšování vzhledu obcí. Akce Z " se časem změnila v realizaci náročných staveb, jako byly školy, zdravotnická zařízení, kanalizace, vodovody. Zadavatelé takových staveb se mnohdy pohybovali na hranici zákonných norem, nicméně "Akce Z" často byla jedinou možností jak rozšířit či alespoň modernizovat občanskou a technickou vybavenost obcí. Ve zprávě o územním plánování předseda ONV mj. konstatoval nevyvážený a nekoncepční rozvoj města Kolína. Dále připoměl studii o zdravotním stavu obyvatel okresu, provedenou mezi lety 1980 - 86, která zařadila okres mezi ohrožené oblasti České republiky. Řešení tohoto stavu však mělo dlouhé trvání, protože šlo nejen o odstranění hlavních škodlivých vlivů, ale i změnu ~~ještě~~ postoje jednotlivců k vlastnímu zdraví. Za neuspokojivou byla označena péče o staré lidi, v této souvislosti byly znovu připomenuty naprosto nedůstojné poměry v kolínském Domově důchodců.

Přejdeme nyní stručně k vlastní činnosti ONV, zejména takové, která se dotýkala bezprostředně života města. Už od února 1990 probíhala intenzivní jednání mezi zástupci ONV, nemocnice a Chemoprojektu o postupu prací na rekonstrukci budovy OV KSČ, přidělené dislokační komise ONV potřebám zdravotnictví .

Pečítalo se s tím, že v budově bude lékárna, dvanáct ordinací praktických lékařů, interní oddělení, neurologie, psychiatrie, Psychologická poradna, geriatricie a ORL. Předpokládaná výše nákladů pro rekonstrukci činila 1, 4 mil. korun.

V lednu a únoru se rada i následné plénum zabývaly situací v kolínském Domově důchodců, a ústavech sociální péče na okrese Kolínský Domov byl označen za nejhorší. Přeplněný dům v ulici Nad zastávkou skýtal jednomu obyvateli 4 a tři čtvrti metru čtv. obytné plochy / ~~oproti~~ státní normě, která přikazovala 7 m² na osobu - sic! / Jediným řešením by byla stavba nového Domova důchodců, ovšem rozpočet již existující studie činil 60 mil. korun a ty město nemělo.

13. června byla znovu ustavena Rada zdraví, jako poradní orgán ONV. Navenek ~~Rada~~ působila zejména propagací zdravého životního stylu, zejména články v Kolínských novinách.

Ekonomická reforma, která měla začít v lednu 1991 liberalizací cen, s sebou měla přinést i vlnu nezaměstnanosti. První nezaměstnaní, jev do té doby nebývalý, se objevili už v tomto roce. K 31. srpnu jich např. bylo evidováno pouhých 48, z větší části nekvalifikovaných Romů. Zpočátku je evidoval, podpory vyplácel a práci prostředkoval odbor pracovních sil ONV. K 25. listopadu zahájil činnost Úřad práce, jeho přednostou se stal ing. J. Blecha. Okresní národní výbor zanikl také ke dni 25. listopadu. Přednostou Okresního úřadu byl jmenován dosavadní předseda ONV ing. V. Zeman.

Zmiňme se na závěr ještě o tom, že dne 13. února dala rada Městského národního výboru souhlas k tomu, aby se Kolín stal členem nově vzniklého Svazu měst a obcí. V době svého vzniku usiloval Svaz o ústavní zajištění obecní samosprávy

se zaručením maximálních správních a hospodářských pravomocí obcí. Usiloval o zavedení dvouúrovňové správy. Finanční rozpočet obcí by měl být samostatný, oddělený od státního, s čímž souvisel i požadavek vlastních finančních zdrojů, to byl další bod snažení Svazu. Úřední aparáty si přizpůsobí obecní samospráva svým potřebám. Svaz usiloval o zřízení obecní bezpečnostní služby. Programy rozvoje obce musí schválit především její obyvatelé. Prvotní program Svazu měst a obcí byl v zásadě realizován obecním zřízením v září 1990, nicméně Svaz existoval dále jako jakási střešní organizace pro obecní samosprávy. Nadále pořádala pravidelná setkání představitelů měst a obcí. Kolín se stal členem Svazu po uhrazení zápisného ve výši 20 tis. Kčs dne 28. února.

K A P I T O L A I V

H o s p o d á ř s t v í a o b c h o d

Ž i v o t n í p r o s t ř e d í

Zpráva o stavu města, kterou před komunálními volbami zveřejnily Kolínské noviny, uváděla, že průmysl, služby, obchod, úroveň sociální péče a životní prostředí se nacházejí ve stavu úpadku. Po likvidaci malých průmyslových podniků po r. 1948 a centralizaci těch zbývajících, byly hodnety, vytvořené kolínskými závody, odčerpávány do státních prostředků. Město Kolín nemělo ze svého průmyslu nic, byť sedmáct největších podniků mělo třeba r. 1989 zisk desetkrát vyšší, než činil rozpočet města / tj. 600 mil. korun/. Průmyslové podniky tak byly hlavním nepřitelem životního prostředí města a jeho okolí, namísto aby přispívaly svým dílem na vyvážený rozvoj Kolína. Ostatně nedalo se mluvit ani o rozvoji vlastních závodů, kde zastaraly základní fondy a vůbec chyběly podmínky pro neškodný provoz továren, třeba čistírny odpadních vod nebo kvalitní zdroje tepla, elektřiny či vody. Kolín, jako dopravní uzel celostátního významu měl nevyhovující dopravní systém. Stavba nového mostu nebo rekonstrukce průtahu byly jen kapkami v moři skutečných potřeb. Zanedbání a nedostatek financí v oblasti spojů a telekomunikací znamenalo nejen obecné zpoždění za evropským standartem, ale třeba 1 200 čekatelů na přidělení telefonní stanice v Kolíně mohlo čekat věčně, protože kapacita tehdejší telefonní ústředny nedovolila nové stanice zřizovat. Úpadku nebyl ušetřen ani obchod, či spíše zásobování, neboť o obchodu se nedalo v podmínkách socialistické ekonomiky mluvit.

Nedostatek zboží mnehdy základní potřeby, nevyhovující síť prodejen, nízká kultura prodeje, to vše lidem jen znepríjemňovalo život. Také dodací lhůty služeb byly zpravidla dlouhé a služby bývaly i nekvalitní.

Věnujme se tedy nyní jednotlivým oblastem hospodářského života. Ještě před zahájením malé privatizace a ekonomické reformy vůbec bylo patrné jisté oživení v oblasti drobného obchodu a služeb. Ovšem nejdříve se zmiňme stručně o situaci v některých kolínských podnicích.

1. P r ů m y s l

V první polovině roku byly S t r o j í r n y K o l í n součástí koncernu ČKD Dukla jako závod Tatra. Od 1. července 1990 byl rozhodnutím ministerstva hutnictví, strojírenství a elektrotechniky ČSFR založen státní podnik Strojírny. Nadále zde převažovala výroba strojů a zařízení pro energetiku. Téměř 90% objemu výroby tvořily průmyslové kotle a pedpurná výroba potrubí a výkovek. Celkový zisk Strojíren ze r. 1990 činil 39 022 tis. korun. Tatra zaměstnávala 1590 osob, průměrný plat činil u dělníků 3 003 koruny a u techniků 3 620 korun. V průběhu první poloviny roku došlo v důsledku celospolečenských změn ke změnám ve vedení podniku, na podzim se měnili vedoucí i na nižších postech. Ředitelem závodu se stal ing. V. Matoušek.

K o r a m o plánovala do budoucna stavbu rafinerie upotřebných motorových olejů. Vzbudilo to poměrně velký zájem veřejnosti a diskuse kolem projektu RUMO přerostly počátkem roku ve veřejnou anketu, která vyzněla spíše v neprospěch rafinerie. Zastánci projektu se pokusili veřejnost v tisku informovat o jeho kvalitách, šlo hlavně o škodlivost vůči životnímu prostředí. Provoz takové rafinerie by životnímu prostředí totiž spíše

ulehčil, neboť recyklace motorových olejů, kterých se ročně v republice spotřebovalo na 60 tis. tun, by byla skutečně ekologickým řešením problému jak naložit s opotřebenými oleji. Podle nezávislé expertizy by provoz RUMO životnímu prostředí města škodil méně, než stávající Koramo. Šlo by o uzavřenou jednotku, která by produkované škodliviny dokonale odbourala. V červnu byla ekologickými iniciativami a Městským národním výborem uspořádána veřejná diskuse o projektu rafinerie, ale minula se se zájmem veřejnosti, " a to si po podpisových akcích, které byly počátkem roku namířeny proti realizaci RUMO v Kolíně jen těžko vysvětlit" / Kolínské noviny, srpen 1990/. RUMO bylo vybojováno, nikoli však prostředky na jeho realizaci...

V říjnu 1990 byly v Keramu zprovozněny dva plynové kotle, což značně snížilo emise oxidů uhlíku. Současně se intenzivně pracovalo na dokumentaci nezbytně nutné čistíčky odpadních vod.

Také v roce 1990 více než polovina produkce F r i g e r y představovalo přepravní chlazení. Hospodaření podniku bylo ovšem mnohem obtížnější, nejen vzhledem k situaci ve státě, ale především vzhledem k rozpadajícímu se obyvatelstvu v Sovětském svazu. Bylo vyrobeno 5 238 blokových chladících jednotek pro kamiony, z větší části však pro platební neschopnost partnera čekaly ve skladech. Zdvojnásobily se pohledávky Frigery vůči domácím podnikům.

K 1. dubnu 1990 vznikl samostatný podnik I s o l Kolín. Nadřazený podnik Stavební izolace Praha se rozpadl a pod hlavičku kolínského Isolu přešly tři kolínské provozy a dále závody v Lečkách, Velkém Oseku, Hostinném a V Sobotce. V Kolíně se vyráběly tepelně izolační materiály, rohože z minerálních vlá-

ken, minerální vlny, polyuretanové panely, lignopor ap.

Během roku 1990 provoz v Kolíně IV změnil výrobní program a začal s produkcí ekologicky méně škodlivých polystyrenů a kyselinovzdorných tmelů. Zisk podniku činil v tomto roce 10 044 tisíc korun, bylo zde zaměstnáno 520 osob. Počátkem roku byl mj. radě MěNV předložen ke schválení projekt nového provozu Isolu.

Měl stát na Zálabí - Vinicích, poblíž Sila. Tento závod by vyráběl desky z minerálních vláken a isolační rohože. Počítalo se s tím, že do provozu by byl uveden r. 1993. Městská rada projekt neschválila, neboť měla výhrady k nedostatečnému řešení ekologických dopadů provozu.

Výrobní plán Obchodní v h t i s k á r e n K o - l í n byl pro r. 1990 sestavován tak, aby podnik mohl se obejít bez státních dotací. Proto se zaměřil hlavně na rozvoj skutečně perspektivních programů: obalových prostředků, kalendářů a samolepicích etiket. Toho roku bylo vyrobeno 1000 tun tiskopisů pro výpočetní techniku, 150 tun samolepek, 100 tun potištěných sáčků z umělých hmot, 100 000 kusů stolních kalendářů, 350 000 nástěnných a 120 000 diářů. Odbyt těchto výrobků na domácím trhu byl zajištěn, neboť se jedná o tradiční zboží. Postupně se zvyšoval zájem o obalové materiály a etikety, tak jak rostlo množství soukromých obchodníků ap. Velmi důležitý byl export, zájem byl hlavně o kvalitní tiskopisy pro výpočetní techniku, tabulační etikety, diáře a záznamníky. Koncem roku byla do provozu uvedena linka umožňující potisk blokovacích sáčků a tašek, čímž se OTK připravily na nárůst zájmu o toto zboží ze strany soukromých podnikatelů.

L u č e b n í z á v o d y K o l í n pokračovaly ve výstavbě nových provozů kyanové chemie. Měla se zde vyrábět řada jedovatých látek, vedle kyanidů opět ky elina sírová a fosfo-

rečná, louh sodný - draselný, čpavek ap. Nové provozy se sice vybavovaly bezpečnostními zařízeními a spalovnou odplynů.

tavěla se i čistička vody, která byla schopná vysrážet z vody kyanidy. Expertiza nezávislých odborníků potvrdila vysokou úroveň stavby, ale mezi mnohými přetrvávala nejistota z dopadů provozu a zejména² nebezpečí případné havárie,

2. O b c h o d , p o č á t k y ^o s / u k r o m ý c h a k t i v i t

Sféra obchodu se teprve chystala na přelomové období - malou privatizaci. Konkurence státního obchodu v podobě soukromníků byla prozatím velmi malá. Tak např. v listopadu bylo otevřeno Jungrovo řeznictví v Pražské ulici. Firma si pronajala výrobu lahůdek ve Štítarské ulici a netajila se s velkorysími plány na otevření dalších provozoven, jídelny a odkoupení výroby ve Štítarské.

Zákon o soukromém podnikání občanů začal platit od 1. května 1990. Umožnil podnikání ve všech činnostech, mimo těch, na které se vztahoval zákon autorský, dále zemědělské výroby, výdělečné činnosti lékařů a poskytování právní pomoci, které měly být postiženy zvláštními zákony. Při Okresním národním výboru byl vytvořen odbor pro soukromé podnikání. Odbor evidoval v polovině roku 90 zájemců o povolení. Ovšem po vydání zákona došlo k úplné explozi zájmu - týdně odbor evidoval k šedesáti žadatelů z celého okresu. Koncem roku bylo vydáno asi 2 500^{povolení} žádostí. Zaregistrovat se mohl každý, kdo se prokázal znalostí zákona o soukromém podnikání, předložil výpis z trestního rejstříku, doklad o kvalifikaci ve zvoleném oboru, žádost o registraci a stodvacetikorunový kolek.

Nejvíce soukromníků se hodlalo zabývat stavební činností, projektovou přípravou, kovovýrobou, nákladní a autobusovou

dopravou. Časté byly pohostinské služby, včetně pouličního prodeje potravin. Dále to bylo šití a opravy oděvů, objevili se i knihaři, zlatníci a kominíci, poradci v daňových záležitostech, proadci ve zpracování dat, nájemce počítačů, směnárník, opraváři aut ap. Soukromníci si mohli stanovovat smluvní ceny. Za nedodržení předpisů mohli být stiženi pokutou v rozmezí 500 - 10 000 korun. V souvislosti s tím evidoval Městský NV zvýšený zájem o přidělení nebytových prostor. Dislokační komise však měla značně omezené možnosti, protože disponovala pouze těmi, jejichž majitelem byl bytový podnik. Proto byli zájemci vyzýváni k tomu, aby si vhodné prostory vyhledali sami a dohodli se s jejich majiteli.

3. Z e m ě d ě l s t v í

Zemědělské výnosy byly poznamenány suchem. Vysoké byly pouze výnosy obálovin, průměrně činily 5, 88 tun z hektaru. Na okrese se celkem sklídilo 133 298 tun obilí, vypěstovaného na 24 248 hektarech půdy. Ostatní plodiny trpěly suchem, Například porosty zrnové a silážní kukuřice z poloviny uschly na polích. Cukrová řepa, tradiční pěstina kolínska, byla díky suchu malá, sklizeň byla hodnocena jako hluboce podprůměrná. Suchem trpěly i travní porosty, což se zpětně promítlo do potíží v chovu jatečního dobytka. Nebylo zelené krmení, mnohá družstva proto začala krmit plodinami, určenými k silážování. Tím si připravila problematickou zimu, protože vzhledem k nedostatku siláže byli nuceni podstatně snižovat stavy dobytka. ~~Často~~ Mnohá družstva začala preferovat chov prasat, který začal být "ekonomicky zajímavý" díky vývoji cen masa. Ale hlavní cenový "šák" spojený se skutečně existenčními problémy družstevní

zemědělství mělo teprve zažít s příchodem nového ráku, poté, co byly uvolněny ceny.

4. Ž i v o t n í p r o s t ř e d í

Životní prostředí v Kolíně bylo velmi silně narušeno.⁺

Ovzduší bylo znečištěno kriticky, totéž se dalo říci o povrchových a pedzemních vodách. Negativní účinky dopravy, havarijní situace v likvidaci tuhého domovního odpadu a zejména toxického odpadu průmyslového, to vše narušilo rovnováhu životního prostředí města a celého regionu.

Kvalita ovzduší byla dána koncentrací oxidů dusíku, oxidu siřičitého a polétavého prachu. Koncentrace byla různá podle ročního období, byly i méně exponované části města. Největšími znečišťovateli byli Kolínské elektrárna, Lučební závody, Keramo, lokální topidla na pevná paliva a třeba i nedostatečný úklid města. Nezanedbatelné byla znečištění ovzduší v Kolíně dálkovými přenosy z jiných oblastí. Snad nejhůře se znečištěné ovzduší projevovalo na Zálabí, kde bylo v jeho důsledku bezprostředně ohroženo zdraví obyvatel. Za zhoršených rozptylových podmínek na podzim a v zimě zde koncentrace škodlivin trvale dosahovaly kritických hodnot, zejména se to týkalo oxidu siřičitého. Vůbec nejvyšší koncentrace oxidů dusíku se naopak měřily u polikliniky, což bylo způsobeno intenzivním dopravním ruchem v této části města. Průměrné měsíční koncentrace polétavého prachu až trejnásobně převyšovaly normu. Na město se tak točně sneslo mezi 500 na na exponovaných místech až 4000 tun prachu.

⁺/ Srv. zejm. Kapitola III

Ovšem ovzduší bylo systematicky ničeno dalšími toxickými látkami, jejichž přítomnost se pravidelně ani nezjišťovala, neboť koncentrace těchto látek nepřevyšovala "normál".

Nisméně jejich trvalé působení se podílelo na zdravotních postiženích, zejména u dětí. Byly to látky jako toluen, kyanovodík, amoniak či formaldehyd. Zvláštní kapitolu tvořily nebezpečné freony, které v Kolíně užívala při výrobě Frigera a také Isol. Únik těchto plynů do ovzduší byl vlastně neomezený.

Povrchové, a co bylo ještě tragičtější, i podzemní vody byly znečištěny veškerou lidskou činností. Voda obsahovala jedovaté a rakovinotvorné látky, třeba polychlorované bifenyly, rtuť, olovo, dusičnany ap. Měření většiny z nich se také neprovádělo. Řeka Labe se zásluhou nejen kolínského průmyslu stala mrtvou stokou. Pouze z městské kanalizace se do řeky dostalo ročně bez jakéhokoliv čištění 3 miliony kubických metrů splašků. Odpadní vody z továren, pročišťované jen minimálně nebo vůbec, obsahovaly snad všechny myslitelné chemické prvky. Situace došla tak daleko, že Labe se stalo jedním z četných zdrojů znečištění podzemních zásob pitné vody. Vodou se dostaly jedovaté látky do potravního řetězce, aby tak uzavřely bezvýhodný kruh devastace životního prostředí. Společenský pohyb po listopadu 1989 vyvolal vlnu zájmu o ochranu znečištěného prostředí. Lidé se přinejmenším začali dozvídat pravdu a odtud byl jen krok k tlaku na zodpovědné subjekty, aby se s devastací alespoň přestalo.

Během ledna proběhlo hned několik veřejných anket na téma devastace životního prostředí v Kolíně. Jednak

se uskutečnila anketa o dokončení rekonstrukce průtahu, alternativou bylo snažit se o stavbu nákladého obchvatu. Anketa vyzněla pro stavbu obchvatu, ale ta nebyla reálná. Ministerstvo životního prostředí sice kolínský obchvat zařadilo mezi přednostní "ekologické" stavby, ovšem kdy by se s jeho realizací začalo nemohl nikde vědět. Ba ani s dostavbou průtahu se nemohlo překročit pro odpor lidí žijících v jeho bezprostřední blízkosti. Celá věc usnula na mrtvém bodě.

V ú n o r u a v b ř e z n u se zájem veřejnosti točil kolem výstavby přivaděče páry pro vytápění z Chvaletic. Stav Elektrárny Kolín nejen že nemohl vyhovět rostoucí poptávce po teple, ale také provoz Elektrárny podstatně ničil kolínské ovzduší. Svého času, ještě v dobách předlistopadových se přivaděč jevil jako jediné řešení, nyní se objevily i názory jiné, mj. vybudovat moderní teplárnu nebo plynofikovat Elektrárnu. R. 1990 však bylo rozhodnuto ve stavbě přivaděče pokračovat.

V ú n o r u dále proběhla diskuse, namířená proti projektu rafinerie upotřebených motorových olejů v Koramu. Odborné expertizy prokázaly relativní neškodnost takového projektu, ostatně zájem veřejnosti o RUMO brzy opadl, takže veřejná diskuse uspořádaná v červnu se minula s nezájmem publika.

Průběžně byli obyvatelé Kolína informováni o kvalitě pitné vody. V b ř e z n u uveřejnilo Kupředu obsáhlý materiál, který vedle charakteristiky prameniště a kvality jejich vody uvedl mj. na pravou míru dlouholeté pověsti o kontaminaci vody z Nové vodárny kyanidy. K této kontaminaci totiž skutečně došlo v první polovině 80. let. Po jejím zjištění byla do provozu uvedena hydraulická clona, a tak bylo od r. 1986 dalšímu znečištění zabráněno. Daleko ohroženější bylo prameniště ve Třebčích Dvorech, znečištěné nejen zemědělskou činností, ale i tokem Labe, natolik, že musel být odstaven jeden vrt.

V s r p n u 1990 byla Kolínu odebrána státní výjimka na vypouštění nečištěných odpadních vod. A tak mj. další bytová výstavba a vlastně i budoucí rozvoj města byly podmíněny existencí čistírny odpadních vod.

V odbourávání znečištění ovzduší se v roce 1990 nepokročilo dále, než k jeho monitorování měřicí stanice u polikliniky, na Riegrově náměstí a v Borkách sledovaly pouze výskyt oxidů síry a dusíku a polétavého prachu. Ostatní látky monitorovány nebyly.

Problém likvidace tuhého domovního odpadu zaujal veřejnost v l i s t o p a d u. Patnáct metrů vysoká skládka na Vinicích, úspěšně vršená téměř pět a dvacet let / od r. 1966/, obsahovala vedle komunálního odpadu odpad průmyslový, který se sem až do r. 1985 nekontrolovaně vyvážel. Skládka i přes "bezpečnostní opatření" nepřetržitě hořela a v jejím nitru probíhaly jistě zajímavé chemické reakce, Teprve v r. 1990 se proměnila z černé skládky ve skládku polořízenou. V praxi to znamenalo, že byla oplocena a opatřena hlídačem. Mohl se sem nadále vozit jen městský a stavební odpad. V nedohlednu zůstalo skutečně ekologické řešení problému odpad, včetně asanace skládky.

A tak rok 1991 obyvatelé města Kolína přivítali, aniž to mnohý z nich tušil, na krok vzdálení od nebezpečné časované pomy. Jen málokdo pochopil, že záchrana životního prostředí je vlastně to nejdůležitější, co je třeba učinit.

D O K U M E N T Y

Documenty w sprawie II

Základní program
/parlamentní volby, března 1980/

Naším základním cílem je návrat do Evropy. Našim cílem rovněž je opětovně zapojit Československo mezi vyspělé evropské země, mezi něž jsme kdysi patřili. Přičlenění k Evropě není jen přičlenění ke státům s vysokou výkonností a řízením, ale i přičlenění ke společnosti, sdílející též kulturní a politické hodnoty. K základním evropským hodnotám patří rovněž, nikoli vnitřní, základní

Dokumenty ke kapitole II

System. Od tohoto evropského společenství jsme byli v minulých čtyřiceti letech odříznuti a bylo nám předatím, že patříme k jinému světu. Myšlím však vždy stále na evropské půdě a jeho společné hodnoty a státní minulosti.

V době našeho odtržení prošly evropské země pozoruhodným vývojem. Staly se jednotným ekonomickým, politickým i kulturním celkem, zachovávaly si svou vnitřní diferenciaci, ale schopny vystupovat na světové politické scéně jako celek a sebevědomě. Tento proces má být dovršen v roce 1992. Nemáme-li vstoupit v naši izolaci, musíme se k tomuto procesu se nejpozději připojit. Viditelnost, která nám od vyspělých evropských zemí chybí, je přitom snorami. Nejde jen o to, že průměrná měsíční mzda dělníků je v těchto zemích v průměru až desetkrát vyšší, ale především o to, že lidé v těchto zemích se potřebují v práci, které naznačují a ovlivňují se naprosto zásadně ekonomicky - v práci politické demokracie, tržní ekonomiky, rozvinuté kultury i vyspělé techniky. Po čtyřicet let jsme byli odtrženi od evropského světa a musíme se znovu zapojit do evropského společenství a jeho pravidel.

Z v o l e b n í h o p r o g r a m u O F

/parlamentní volby, březen 1990/

Naším základním cílem je návrat do Evropy. Pod tímto cílem rozumíme opětovné zařazení Československa mezi vyspělé evropské země, mezi něž jsme kdysi patřili. Příslušnost k Evropě není jen příslušností ke státům s vysokou výkonností a životní úrovní, ale i příslušností ke společenství, sdílejícímu tytéž kulturní a politické hodnoty. K základním evropským kulturním hodnotám patří různost, nikoli uniforma, základní politickou hodnotou je demokracie, nikoli totalitní systém. Od tohoto evropského společenství jsme byli v minulých čtyřiceti letech násilně odlučováni a bylo nám předstíráno, že patříme k jinému světu. Náš dům však vždy stál na evropské půdě a jeho smutná izolace se stává minulostí.

V době našeho odloučení prošly evropské země pozoruhodným vývojem. Staly se jednodušším ekonomickým, politickým i kulturním celkem, zachovávajícím si svou vnitřní diferenciaci, ale schopným vystupovat na světové politické scéně samostatně a sebevědomě. Tento proces má být dovršen v roce 1992. Nemáme-li setrvat v naší izolaci, musíme se k tomuto procesu co nejdříve připojit. Vzdálenost, která nás od vyspělých evropských zemí dělí, je přitom enormní. Nejde jen o to, že průměrná měsíční mzda dělníků je v těchto zemích v přepočtu až desetkrát vyšší, ale především o to, že lidé v těchto zemích se pohybují v prostředí, které neznáme a s nimiž se teprve budeme namáhavě seznamovat - v prostředí politické demokracie, tržní ekonomiky, rozvinuté kultury i vyspělé techniky. Po čtyřicet let jsme byli odnaučováni chovat se normálně a nelze očekávat, že osvojení si nových pravidel

Nemáme-li vstoupit do evropského společenství jako chudý příbuzný, očekávající milosrdenství a dary, musíme náš návrat založit nejen na tom, co je vyspělým zemím společné - politické demokracii a tržní ekonomice - ale i na tom, co může být pro Československo specifické. Může to být především schopnost přetvořit národní hrdost v ochotu k obětem. Vzhledem k našemu současnému zaostávání budeme muset pracovat tvrději než jiní, a výsledky naší práce méně spotřebovat a více znovu investovat. Jinak bychom se ocitli v situaci, kdy bychom v podmínkách nemilosrdné ekonomické konkurence znovu ztratili vlastnictví nad svým domem, kdy by došlo k výprodeji národního majetku, a kdy bychom se stali námezdními pracovníky ve své vlastní zemi. Podleháme - li pokušení okamžitě zvýšit úroveň domácí spotřeby, můžeme projít svou budoucnost, místo abychom začali splácet dluhy, které vůči ní máme.

Politickou demokracií, tržní ekonomiku a ochotu k obětem tedy považujeme za tři dílčí cíle, společně podmiňující dosažení cíle hlavního. Znamená to stát se spoluvlastníky svého domu, dokázat jej vyčistit od špíny, jedů a trosek, které se v něm nahromadily za posledních čtyřicet let, mít jasný plán oprav a nové výstavby, poučený i zkušenostmi našich úspěšnějších sousedů, a umět si dočasně odřící nákup nového barevného televizoru ve prospěch nákupu cihel. Čím později začneme opravovat, tím budou tyto opravy nákladnější.

Jsme si vědomi, že ochota k obětem není příliš populární cíl volebního programu, a že formulace tohoto cíle může být ve volebním boji zneužita právě těmi, kdo způsobili naše ostudné zaostávání za vyspělým světem. Právě Občanské fórum, které spolu s Veřejností proti násilí stálo v čele protitotalitního revoluce, však musí mít odvahu napodobit britského státníka, jenž svému národu v jednom z nejtěžších okamžiků jeho historie nabídl i pot a slzy. Dnes nám nepomohou laciné populární sliby, zapomínané okamžitě po volbách, ale pouze skutečný

Pocit odpovědnosti vůči budoucnosti, na jejíž účet minulý systém žil. Nikoli jen budoucnosti státu, ale i suverénní občanské společnosti, tedy naší vlastní budoucnosti.

K dosažení uvedených cílů je nutné prosazovat konkrétní politiku, která nemůže být chápána jako soubor dílčích, jednorázových a vzájemně nepropojených opatření, ale jako komplexní rozvojová strategie. Jestliže tedy v dalších odstavcích uvádíme naše představy o této politice v jednotlivých oblastech, činíme tak s vědomím úzké souvislosti těchto oblastí.

Návrhy jednotlivých kroků na těchto cestách budou součástí podrobnějších volebních materiálů Občanského fóra.

Demokratický politický systém považujeme za nezbytnou podmínku toho, že výsledky listopadové revoluce budou uzákoněny a nezůstanou pouze dobrou vůlí jednotlivých politických osobností. V tomto smyslu chceme uskutečnit ideje právního státu, v němž je moc podřízena zákonu, a ideje pluralitní parlamentní demokracie s rovnováhou zákonodárné, výkonné a soudní složky. Zastáváme však názor, že státní moc, nemá-li se odcizit občanům, musí vyrůstat zezdola, na podkladě místních občanských společenství a jimi formovaných samospráv se širokou pravomocí. Nová politická reprezentace může vyrůstat pouze v procesu opakovaných svobodných voleb na celostátní i místních úrovních, v nichž jsou srovnávány koncepce a programy, podložené i předchozími politickými zkušenostmi kandidátů. V tomto rámci se i Občanské fórum v budoucnosti stane občanskou demokratickou silou hájící samosprávné orgány před pokusy o jejich jednostranné postátňování.

Zahraniční politika má především přispět k našemu návratu do Evropy intenzivním rozvíjením kontaktů s evropskými zeměmi. Občanské

fórum se staví za iniciativu prezidenta Havla uspišit konání Helsinské konference a spolu se všemi zúčastněnými zeměmi uzavřít dohodu, která by ukončila rozdělení Evropy, stvrdila platnost hranic a vytvořila podmínky pro stanovení celoevropského bezpečnostního systému. Tím se otevře cesta pro nezávislou zahraniční politiku naší země podle zásady rovnosti ve vztazích mezi státy. V rámci OSN má Československo aktivně vystupovat za prosazování a obnovování demokratických principů.

Ekonomická politika má směřovat k urychlenému vytvoření podmínek tržní ekonomiky. Anonymní státní vlastnictví bude postupně nahrazeno vlastnictvím měst a obcí, akciových a jiných společností, družstev a soukromých podnikatelů, a to tak, aby byl vytvořen silný domácí kapitál jako protiváha kapitálu zahraničního. Bude podporován přednostní prodej části akcií zaměstnancům podniků s možností jejich dlouhodobého splácení. Vlastnictví státu bude omezena především na veřejně prospěšná zařízení. Demonopolizace hospodářství zabrání v podmínkách tržního stanovování cen jejich neúměrnému zvyšování a bude tlačit výrobce k vyšší efektivnosti. Ke vzniku konkurence napomůže i odbourání monopolu zahraničního obchodu a otevření se světu. Stát, reprezentovaný stejně jako ve vyspělých zemích ministerstvem hospodářství, ministerstvem financí a ústřední bankou se zaměří zejména na určování tržních pravidel. Daněmi, úvěrovou a úrokovou politikou bude podporováno podnikání a investování před spotřebou. Centrální přerozdělování peněz státním rozpočtem bude omezováno, ze zdrojů rozpočtu budou nadále financovány především mimoekonomické oblasti a programy, např. sociální, ekologické, kvalifikační, a to podle priorit každoročně schvalovaných nejvyššími zastupitelskými orgány. Tlak tržní ekonomiky odliší dobré podniky od špatných, bude docházet i k bankrotům a uza-

vírání výrob. Stát tyto případy nebude řešit zásahy do ekonomiky, negativní dopady budou zmírňovány prostřednictvím sociální politiky. Pracující mohou své zájmy, týkající se sociálních a pracovních podmínek, prosazovat prostřednictvím nezávislých odborů. Všichni si však budeme muset zvyknout na to, že špatná, nekvalitní práce se promítne výrazně negativně do naší životní úrovně. Reálné příjmy a mzdová diferenciacie musí do budoucna odpovídat pouze skutečnému ohodnocení práce trhem.

Sociální politika se bude orientovat na rozvoj důstojného života všech občanů a na vytváření podmínek pro úspěšné zvládnutí životních problémů a rizikových situací jednotlivci i rodinami. Bude založena na státní garanci sociálních minim a podpor, na odpovědnosti každého za vlastní život, na partnerství občana a státu a na podpoře všech - státních, soukromých, svépomocných i dobročinných - forem sociální péče. Jejich terénní pracoviště včetně poradenství vytvoří na úrovni obcí spolehlivé záchranné a pomocné "sociální sítě" pro ty, kteří dočasně či trvale nebudou schopni řešit své problémy. Bude zavedena indexace všech sociálních příjmů a dávek.

Zdravotní politika bude vycházet z toho, že katastrofální stav občanů nelze zlepšit, nepřevezme-li každý, počínaje jednotlivcem a konče podniky a státem, odpovědnost za stav životního prostředí a životní styl společnosti. Bude vytvářet prostor pro svépomocné dobročinné a soukromé iniciativy občanů a zároveň zajistí, aby standartní péče byla dostupná každému, kdo ji potřebuje. Přitom bude mít každý občan možnost zvolit si svého rodinného i odborného lékaře. Důraz na všestrannou ambulantní péči oproti hospitalizaci zajistí, aby pacient nebyl při léčení vytržen ze svého domova a přirozeného okolí. Postupně bude zaveden efektivní systém nemocenského pojištění.

Vzdělanostní politika vychází z toho, že dosáhnout vyspělé země můžeme pouze tehdy, podaří-li se nám zvýšit úroveň vzdělanosti, zejména v budoucích podmínkách informační společnosti. Úroveň potřebné vzdělanosti není odvoditelná z potřeb dnešní, zastaralé struktury národního hospodářství, ale naopak, nástup vzdělaných odborníků považujeme za jeden z nejdůležitějších činitelů změn této struktury a jejích potřeb. Jsme názoru, že na budoucím trhu práce budou vědomosti a dovednosti oceňovány podstatně více, než dosud. Rekvalifikační programy mají usnadnit přechod pracovníků do jiných profesí, atestační systémy průběžně prověřovat kvalitu pracovníků, očekáváme přechod k fakticky celoživotnímu vzdělávání. Vysoký standard vědecké práce se bude vytvářet ve vzájemné vědecké soutěži tvůrčích pracovníků. Budeme prosazovat pluralitní školský systém, v němž stát nebude mít monopolní úlohu. Zvýšením platů ve školství chceme podnítit zvýšení kvality pedagogických pracovníků, vysoké školství navrhuje propojit se základním výzkumem. Měli bychom usilovat o to, aby se učitelské povolání stalo jedním z nejprestižnějších a aby škola byla nejdůležitější budovou v obci.

Ekologická politika bude založena především na prevenci vzniku a možné nápravě škod na životním prostředí a na tvrdé penalizaci ekologicky škodlivých technologií tak, aby se tyto technologie staly i ekonomicky nevýhodné. Cílem je obnovení harmonie naší společnosti s jejím prostředím jako základního předpokladu trvale udržitelného rozvoje. K tomu je nezbytné především co nejšetrněji a co nejefektivněji využívat obnovitelné i neobnovitelné zdroje, a využívat odpady jako druhotné suroviny. Musíme také omezit emise škodlivin do prostředí, vrátit naší krajině její krásu a schopnost vyrovnávat se s nepříznivými vlivy a zachovat budoucím generacím nenarušené původní hodnoty. Zvláštní pozornost budeme věnovat zabezpečení zdravotně nezávadné

Pitné vody a potravin jako základních podmínek života člověka.

Politika pro venkov, zemědělství a lesnictví. Budeme podporovat rozvoj družstevních i soukromých forem zemědělského podnikání. Přitom zajistíme zákonnou ochranu zemědělské a lesní půdy před jejím možným prodejem do zahraničí. Ekologicky citlivé hospodaření má přispět k obnovení krásy krajiny a k oživení vztahu člověka k půdě. Venkov nemůže být pouhým přívěskem města, ale svébytným společenstvím s vlastní občanskou vybaveností, jako jsou školy, služby, řemesla. To vyžaduje plnou samosprávu venkovských obcí, aby se do nich mohl vrátit přitažlivý společenský život. Budeme podporovat zvyšování významu vodohospodářských, půdoochranných, klimatických, rekreačních a estetických funkcí lesa, při zachování schopnosti trvalé produkce dřeva. Naším cílem je les jako zdravá a plodná zahrada našeho společného domu.

Kulturní politiku chceme opírat o zásadu svobody umělecké tvorby, kulturní a náboženské činnosti i svobody informací. I zde se musíme k tradičním hodnotám evropské kultury, odmítajícím nivelizaci a postátnění kultury. Zvláštní pozornost chceme věnovat záchraně národního kulturního dědictví (zachování historických měst a sídel, památkových staveb a předmětů). Za organickou součást kultury považujeme i kulturu tělesnou. Budeme podporovat rozvoj regionálních a lokálních kulturních ohnisek, opírající se o místní iniciativy a zájmy a záštitu demokratických orgánů místní správy. Odmítáme jednostrannou komercializaci kultury.

Národnostní politiku zakládáme na uznání zásady, že Československo je společným domovem všech národů a národností, které zde žijí. Vzhledem k přibližnému vyrovnání ekonomické úrovně mezi českými

zeměmi a Slovenskem považujeme za vhodné, aby již federální rozpočet nesloužil přerozdělovacím procesům, a aby do něho oba národní celky přispívaly na krytí svých společných potřeb. Všechny národnosti mají právo na uspokojování svých specifických zájmů a potřeb, zejména na rozvoj svých kultur, tradic a jazyků. Nikomu nemůže být upíráno právo hlásit se ke své národnosti.

Regionální politika. Obnova skutečného politického života na místní úrovni vyžaduje především širokou samosprávu obcí, podloženou i jejich ekonomickou samostatností. Prosazujeme spravedlivou regionální politiku, citlivou k rozdílným rozvojovým předpokladům jednotlivých oblastí při respektování identity Čech, Moravy, a Slezska. Chceme pomáhat iniciativám, směřujícím k oživení venkovských sídel i menších měst, stejně jako ke zlepšování životních podmínek ve velkých městských aglomeracích.

Branná a bezpečnostní politika bude založena na omezování rozsahu československé armády v závislosti na pokračování celoevropského mírového procesu. Považujeme za nutné konečně zpracovat samostatnou československou vojenskou doktrínu a v ni určit charakter armády, zásady pro její strukturální výstavbu, dislokaci, podmínky vojenské služby, jakož i obsah výchovy a přípravy vojáků v duchu demokracie a humanity. Považujeme za nezbytné posílení policejních složek, orientovaných již nikoli na boj proti politickým odpůrcům, ale na udržování obecného pořádku, ochranu zákonných práv a majetku občanů i státu, na boj se skutčnými zločinci včetně organizovaného zločinu.

Volební programy se v dnešní politické situaci zužují na opěvování hodnot demokracie a tržní ekonomiky, spojené s kritikou předchozího režimu. Takový postup Občanské fórum pokládá za amorální. Občané, kteří budou hlasovat pro kandidáty Občanského fóra, vědí, že jim

Z volebního programu demokratického
bloku města Kolína

/ Kolínské noviny, listopad 1990 /

E k o n o m i e

Stav městského hospodářství hodnotíme jako velmi nepříznivý a v řadě oblastí kritický. V našem městě byla vybudována průmyslová, obchodní a dopravní struktura, která je těžkým břemenem a vede k ekologické katastrofě. Stojíme před zásadními změnami ve prospěch výroby, služeb a staveb, které budou sloužit nám všem. Základem naší ekonomické politiky bude humanizační charakter městského hospodářství.

...

Demonopolizace nenechá z dnešního stavu ekonomiky kámen na kameni. Nelze si zastírat fakt, že tržní ekonomika nekompromisně odliší dobře hospodařící podniky od špatných a nutně tak bude i v našem městě docházet k bankrotům a uzavírání výroby. Nemůžeme a nebudeme tyto případy řešit zásahy do ekonomiky. Budeme však negativní dopady těchto důsledků tlumit prostřednictvím sociální politiky ve spolupráci s Úřadem práce v Kolíně. Na druhé straně jsme přesvědčeni o tom, že více než vlivy negativní budou v prostředí tržní ekonomiky působit vlivy pozitivní. Vzniklé konkurenční prostředí bude optimálním pro konstituování skutečně prosperujících podniků, obchodů, služeb, živností apod.

Budeme podporovat a vytvářet podmínky pro soukromé podnikání. Stejně tak budeme do budoucna podporovat rozvoj potřebného, produktivního a ekologického průmyslu, který by současně měl vytvářet dostatek příležitostí pro co nejvyšší zaměstnanost.

...

Centrální přerozdělování financí státním rozpočtem bude omežováno,

ale přetrvá až do počátku roku 1993. V tom bude práce nového městského zastupitelstva zpočátku limitována. Městské výdaje budou kryty vlastními příjmy a dotacemi ze státního rozpočtu. Státní dotace budeme využívat především pro financování zdravotnických, sociálních, ekologických, rekvalifikačních, kulturních a sportovních oblastí.

V ý s t a v b a

V oblasti výstavby města se musí především skoncovat s dosavadním mnoholetým "socialistickým" nekoncepčním přístupem /bez jasných cílů i technické a estetické kvality/.

Nová výstavba i jiné zásahy do vzhledu města mají dlouhodobý charakter a jejich důsledky jsou jen velmi těžko napravitelné. Proto se tato činnost musí vždy provádět za účasti široké občanské veřejnosti. Jejými partnery musí být nezávislí odborníci, kteří demokratickou vůli obce spojí s profesionální znalostí problematiky.

Jaké budou hlavní cíle v této oblasti? Především zdravé a důstojné bydlení. Obec bude podporovat výstavbu kvalitních novostaveb bytových domů, opravy domů a jejich vhodné využití ve staré zástavbě, humanizaci sídlišť a výstavbu dokonale funkčních rodinných domků. Zmíněné akce na zlidštění bytových a životních podmínek na sídlišťích budou prvořadou záležitostí obecních orgánů.

Dobře fungující město se neobejde bez dalších objektů a systémů, tvořících infrastrukturu města. Zde bude pozornost především věnována výstavbě sloužící zlepšení ekologické situace, a to i za cenu nemalých finančních prostředků.

Spadá sem optimalizace veřejné a ostatní dopravy a komunikačního systému /včetně vytváření podmínek pro cyklisty/, prostředky na likvi-

dací všech druhů odpadů a hlavně vytváření vyvážené obchodní sítě pomocí nepřímých ekonomických nástrojů. Zvláštní pozornost se musí věnovat výstavbě objektů pro školství, sociální služby a zdravotnictví. Všechny veřejné a soukromé budovy ve městě musí být budovány v kontextu dokonalého urbanistického plánu na mnoho let dopředu, nebť éra "ze dne na den" je nenávratně pryč.

Společnou akcí obce a mnoha soukromých podnikatelů se musí stát rekonstrukce historického centra města, symbolu pohostinnosti občanů, prosperity služeb a smysluplné práce obecního zastupitelstva.

E k o l o g i e

...

Za nejdůležitější považujeme rychlé vybudování dokonalého monitorovacího systému pro odhalování zdrojů znečištění a důkladnou informovanost obyvatel. Tento systém umožní veřejnou kontrolu a vytvoří předpoklady pro nápravu stávajícího stavu.

Ke konkrétním opatřením, která budeme prosazovat, patří především odstranění ekologicky závadných provozů a dopravních komunikací z obytných zón města nebo přinejmenším potlačení jejich důsledků na nejnižší možnou míru. Nutné je dokončení plynofikace a elektrifikace města, vyřešení "čistého" zdroje tepla, nezávadná likvidace všech druhů odpadů, zajištění dostatečných zdrojů pitné vody, rekonstrukce a rozšíření ploch zeleně ve městě a okolí a v neposlední řadě i péče o čistotu a pořádek.

Z d r a v o t n i c t v í

...

Velkou pozornost budeme věnovat rekonstrukci a budování zdravotnických zařízení s vybavením na vysoké technické úrovni. Jedná se především o dokončení přestavby "nové" budovy polikliniky, dokončení

budovy OHS, zahájení výstavby dětské polikliniky, systematickou modernizaci všech nemocničních oddělení a vznik nových specializovaných pracovišť, která dosud v Kolíně neexistují.

Chceme vytvořit zdravotnictví, které by se opíralo především o výchovu a péči o vlastní zdraví, změnu životního stylu a upřednostnění prevence v souvislosti se zlepšením životního prostředí, o efektivní léčebnou péči s včasnou detekcí onemocnění a jeho léčbu moderními a účinnými metodami.

S o c i á l n í p é č e

...

Nad rámec zákonem stanovených sociálních jistot budeme utvářet vlastní městský sociální program, ve kterém bude mít místo i zařízení ozdravovny pro kolínské děti jako kompenzační opatření za neutěšený ekologický stav města. Stejně tak považujeme za nutnou brzkou a rozsáhlou adaptaci stávajícího domova důchodců. Cíl v této oblasti vidíme ve vybudování nového domova důchodců.

Naši podporu bude mít rozvíjení sociální péče o staré a potřebné občany ve více směrech: státním, městském, soukromém i na bázi dobrovolných organizací a iniciativ. V celé oblasti sociální péče považujeme za nesmírně důležitou pomoc obnovujících se církevních institucí, jejichž zkušenost a obětavost se v této oblasti za posledních více než 40 let nikdy nepodařilo plně nahradit.

Budeme vytvářet podmínky k odstranění zjevné i skryté nerovnoprávnosti zdravotně postižených osob, a to v zaměstnání, v pohybu na veřejných prostranstvích a v bydlení. Současně budeme dbát o jejich společenské a pracovní uplatnění.

I když se jednoznačně stavíme za právo na kvalifikovanou práci pro všechny, kteří pracovat chtějí, nemůžeme pominout skutečnost, že oblast sociální péče se i v našem městě rozšíří o nevyhnutelný fakt určitého procenta nezaměstnaných. Tuto problematiku, zásadně řešenou zákonnými normami, budeme nadto zmírňovat zřizováním nových pracovních příležitostí v oblasti městských veřejně prospěšných prací.

K u l t u r a - š k o l s t v í - s p o r t

S rostoucími pravomocemi města, které bezprostředně ovlivňují existenci kultury, si uvědomujeme odpovědnost za její další osud. Nemůžeme připustit omezování prostředků na podporu kultury, stejně jako nemůžeme připustit, aby při vyhledávání nových forem jejich ekonomického zajištění klesla úroveň kultury na čistě komerční bázi. Musí zde zůstat dostatek prostoru pro skutečnou kulturu i osvětovou a zájmovou činnost, dostupnou finančně všem obyvatelům města. Přitom jsme si vědomi toho, že tato kultura musí být dotována.

Vedle vytváření podmínek k tomu, aby se Kolínské divadlo stalo skutečným kulturním centrem města /a proto musí být využíváno i pro jiné oblasti umění a kultury/, budeme vytvářet předpoklady pro činnost širokého spektra soukromých kulturních agentur.

V souvislosti s tím, že prostředí výrazně ovlivňuje zájem lidí žít v našem městě, pociťujeme naléhavost obnovy řady stavebně zruinovaných historických památek Kolína.

"Otevřením dveří" veřejnosti do Kolínských škol chceme dosáhnout překonání současného oddělení školy od ostatního společenského života a dosáhnout tak stavu, kdy se školy stanou kulturně vzdělávacími centry pro všechny generace.

Problémem nutícím k přijetí konkrétních opatření je současné nevhodné umístění škol blízko rušných komunikací, které ohrožují bezpečnost školáků. Tento stav je varovným mementem do budoucna a jeho náprava bude vyžadovat nemálo času a financí. Spolu s komplexní péčí o důstojný stav všech předškolních zařízení a základních škol budeme vytvářet prostor pro rozvoj soukromého církevního školství, především ve specializovaných směrech. Vzhledem k minulé tradici školství v Kolíně bude nezbytné rozšířit i paletu odborného a učňovského školství.

...

B e z p e č n o s t a o c h r a n a o b č a n ů

Za velmi důležitý úkol, který považujeme za nutný řešit / a to nejen vzhledem k neutěšenému stavu kriminality/, je zřízení obecní /městské/ policie, která bude řízená a zodpovědná městskému zastupitelstvu.

...

S p o l e č n o s t

Jsme si vědomi toho, že úspěch všeho, co ve svém programu uvádíme, je závislý na úrovni politickospolečenského života města. Proto, aby byl dostatek dobře fungujících obchodů a služeb, aby mohlo rozkvétat soukromé podnikání, aby naše město bylo čisté, aby správně fungovalo zdravotnictví a desítky dalších věcí, musí v našem městě žít lidé s plným vědomím, že jsou občany právní, svobodné a demokratické země a současně obyvateli právního, demokratického a svobodně se rozhodujícího města.

Abychom takového stavu dosáhli, považujeme za nezbytné neomezo-
vání prostoru pro jakékoli názory, pro rozvinutí celé šíře politic-
kého spektra, pro práci cechových a živnostenských společenstev, pro
klubovou, zájmovou, kulturní, sportovní a spolkovou činnost.

A nejen to. Za svůj nejhlavnější úkol považujeme nastolení
atmosféry dělné spolupráce všech lidí žijících v Kolíně. Jsme pře-
svědčení, že za tohoto stavu dojde i k úplně jinému chápání
smyslu slova obec nebo město. Na první místo významu tohoto pojmu
se dostane společnost lidí ve městě žijících a do pozadí se odsude
dosud chápaný smysl obce či města jako pouze určitého ohraničeného
území.

K o m u n i s t i c k á s t r a n a a k o m u n á l n í
v o l b y

/ z volební kampaně, Kolínské noviny, listopad 1990 /

Zanedlouho půjdeme volit. Tentokrát své obecní či městské zastupitelstvo. Vybírat budeme ze dvou, ze třech, někde i z více kandidátek. A mnozí z nás budou na rozpacích! Koho volit ?

Při červnových volbách to bylo jednoduché. Většina lidí oprávněně toužila po změně. Volila tedy změnu. Ta změna přišla a mnozí jsou rozčarování. Další teprve budou. Protože málokdo věděl, co ta změna obnáší. A ne všichni to víme dodnes.

Koho tedy volit ? Podívejte se na kandidátky. Jsou tam lidé nečestní ? Ty nevolte! Jsou tam ti, kteří pro obec v životě nic neudělali ? Na ty pozor, ti zase nic neudělají. Jsou tam křiklouni ? Ti budou zřejmě málo platní. Jsou tam ti, kteří vždy hrabali jen pro sebe ? Ti se nezmění. Ale jestli tam jsou lidé ochotní přiložit ruku k dílu, takoví, které znáte z brigád, z práce ve společenských organizacích i z jiné užitečné činnosti, pak neváhejte. To jsou ti praví!

Obecní zastupitelstva dostanou postupně do rukou část státního majetku: pozemky, budovy, výrobní prostředky. Mohou je rozprodat, pronajmout, mohou s nimi podnikat. Koho pověřit správou tohoto společného bohatství ? Toho, kdo je ve snaze rychle získat prostředky a tím i slávu rychle rozpouští ? Nebo toho, kdo bude usilovat, aby tento majetek byl trvalým zdrojem obecních příjmů ? Rozhodnout se musí každý sám.

Zastupitelstva budou garantem rozvoje obcí i měst. Ještě nedávno slibovali někteří nově se vynořivší místní politikové, že nebudou

žádné brigády, že se vše v obci bude dělat dodavatelsky. Kdo to zaplatí, už neřekli. Dnes to tušíme: obecní daně. Pravda, má to své výhody, protože daně platí všichni, zatímco na brigády chodil jen někdo. Takže naše volba bude svým způsobem rozhodováním i mezi těmito dvěma alternativami.

Obce a města budou jako podnikatelé ovlivňovat i rozšiřování či omezování pracovních příležitostí v místě. Jak se zdá, bude tato jejich funkce závažnější, než jsme byli ochotni uvěřit. Budeme volit lidi schopné rozvíjet komunální podnikání nebo ty, kteří chtějí v obci jen rozhodovat a nic nedělat? To také záleží jen na nás.

Budou obecní zastupitelstva podobná dnešním parlamentům, v nichž drtivá převaha komunistů byla nahrazena drtivou převahou zástupců OF? Nebo vytvoříme zastupitelstva vyvážená, v nichž jedna strana nemůže zvítězit proti všem. I to záleží jen na voličích.

M y, k o m u n i s t é, j s m e t o h o n á z o r u:
z v í t ě z i t b y m ě l t e n, k d o u m í n e j v í c e
u d ě l a t, n i k o l i v t e n, k d o u m í n e j v í c e
r o z b í t.

Zpráva o stavu práce v roce 1990

/Kritické poznámky, říjen 1990/

Úvod

Politicko-sociální změny v naší zemi v roce 1989 byly v mnohých ohledech
odrazem celospolečenských a také i osobních potřeb a snah o změnu
stavu věci, od odstranění autoritářského režimu, od zrušení
jednotlivých "významných" výzev a úkolů.

Dokumenty ke kapitole III

Na cestě demokratické reformy, ať už v jakémkoliv směru, je
potřebné dojem pořádku a klidu. Byl to pořádek byrokratické diktatury
vlastně v každém ohledu a v každé funkci. Ze změny se již
nemohlo očekávat žádné politické a veřejné změny, zejména
v oblasti správy a řízení obecních poměrů.

A tak pochopitelně podivně probíhal i výkon veřejných funkcí
- představitelů národního výboru nebo vykonávající "vládní správu"
na svém území. Viděli, místo aby zabezpečovali prostor, ve kterém
mohou občani žít a pracovat.

Sociální organizace i "demokratické" politické strany nemohly
dosáhnout občanské demokratické realizace. Veškerá jejich činnost by-
la podřízena propagaci komunistické ideologie. I tak nepolitické orga-
nizace jako sportovní, zájmové, občanské či dětské společnosti
měly tuto ideologii na první místo ve své činnosti. Pokud tak nečinily,
okamžitě ztratily právo na existenci.

Práci v mnoha ze státních (nebo veřejných) podniků došlo
k tomu, že lidé (nebo lidé) byli "vyřazeni" z pracovního režimu. Lidé
byli po léta učeni izolovat se ve svém bytě a resignovat na to, že

Z p r á v a o s t a v u m ě s t a K o l í n a

/Kolínské noviny, říjen 1990/

S p o l e č n o s t

Politicko-společenské vědomí a život ve městě se v ničem neliší od stavu celospolečenského. A tak i naše město kráčelo cestou zmatečných pojmů, od jednohlasného zasedání k jednomyslným volbám, od jedné oslavy "významných" výročí k druhé.

Šlo cestou nezadržitelného úpadku, ač navenek mohl tento stav působit dojmem pořádku a klidu. Byl to pořádek byrokratické diktatury umrtvující i náznaky aktivity a jedinečnosti. Na rozdíl od již téměř dávné aktivity politického a veřejného života zavládla beznaděj a rezignace na možnost nápravy obecních poměrů.

A tak pochopitelně podivně probíhal i výkon veřejných funkcí - představitelé národního výboru pouze vykonávali "státní správu" na svěřeném území. Vládli, místo aby zabezpečovali prostor, ve kterém mohou občané žít a pracovat.

Společenské organizace i "demokratické" politické strany nemohly poskytnout občanům dostatečnou realizaci. Veškerá jejich činnost byla podřízena propagací komunistické ideologie. I tak nepolitické organizace jako sportovní, zahrádkářské, sběratelské či dětské musely stát touto ideologií na první místo ve své činnosti. Pokud tak neučinily, okamžitě ztratily právo na existenci.

Přelidnění města ve špičkách (do Kolína za prací denně dojíždí cca 15 tisíc lidí) bylo "vyváženo" vylidněním po pracovní době. Lidé byli po léta učeni izolovat se ve svém bytě a rezignovat na to, čemu

se říká společenský způsob života...

F i n a n č n í h o s p o d a ř e n í

Základem socialistického komunálního "hospodaření" bylo přerozdělování prostředků - tedy téměř vše, co se na území města vyprodukovalo, bylo odevzdáno do centra (státu) a odtud v silně ztenčené míře (formou přísně účelových dotací) navraceno zpět.

Takto zpětně získané prostředky nestačily pokrýt ani výdaje na "provoz" města a jeho nejnужnější údržbu. Na promyšlený rozvoj nebo dokonce podnikání nemohly obecní úřady ani pomyslet.

Poslužme si příkladem: v roce 1989 činil rozpočet města Kolína 60 mil. korun. To je částka směšně nízká - v přepočtu na jednoho obyvatele jsou to necelé dva tisíce korun. Podívejme se tedy na několika příkladech, jak bylo s těmito prostředky naloženo! Doprava (2,9mil.): rekonstrukce tří ulic a několika chodníků. Školství (16,2 mil.): nejnужnější údržba školních objektů, nákup potravin do školních jídelen. Kultura (3,2 mil.): provoz kin a MKS, činnost sboru pro občanské záležitosti, "oprava" městské památkové rezervace. Místní hospodářství (15 mil.): provoz technických služeb.

Národnému výboru tedy chyběly prostředky na velké množství činností, které by měly být v nedílné pravomoci vedení obce: výstavbu a dokonalou údržbu veřejných budov, komplexní péči o školství, údržbu historických a kulturních památek, vytváření obecního sociálního programu (včetně domova důchodců), zdokonalování vybavenosti města a vytváření podmínek pro rozvoj služeb, starost o čistotu města, komplexní ekologický program a další nutné investice.

S takovýmto "rozpočtem" nemohlo být ani řeč o samostatnosti města, o rozhodování občanů prostřednictvím svých představitelů o vlastním osu-

du.

P r ů m y s l, d o p r a v a, o b c h o d

Po roce 1948 byly v Kolíně postupně zlikvidovány menší podniky a města se tak stalo závislým na dovozu řady produktů. Nesmyslná centralizace řízení ponechala v Kolíně pouze nižší podnikové útvary - závody - a způsobila tak odčerpávání materiálních a finančních prostředků do centrálních orgánů. (Například jen 17 největších podniků v Kolíně vyprodukovalo v roce 1989 zisk 600 mil. korun, tj. desetkrát víc, než činil rozpočet města.)

Tak došlo k porušení rovnováhy mezi rozvojem průmyslu a ekologií města - prostředky na harmonický rozvoj chyběly. Místo toho, aby byl průmysl hlavním "přispívatelem" peněz do městské pokladny, stal se hlavním nepřítelem obyvatel. Paradoxně nezajištěn zůstal i další rozvoj jednotlivých podniků: jejich technické zařízení je zastaralé a scházejí dnes nezbytné podmínky jejich provozu (čističky odpadních vod, zdroje tepla, elektrické energie, vody atd.)

Ušetřena úpadku nezůstala jediná oblast. Ve městě, které je dopravním uzlem celostátního významu (ať už jde o dopravu vodní, železniční či silniční), neexistuje ani vyhovující městská doprava. Hrubě zanedbaná je oblast spojů - na sídlišti chybí pošta, 1200 občanů čeká na telefonní stanici, o zavedení kabelové televize se satelitním programem se radši ani neuvažuje...

Obchod snad ani obchodem nelze nazvat bez uzardění. Ve většině případů se jedná o pouhé dodávání nejnutnějšího množství zboží základní potřeby do nevyhovující sítě prodejen. Složení, množství a kvalita služeb, restaurací, hotelů a ostatních obchodních zařízení neodpovídá velikosti a důležitosti města a potřebám obyvatel. Ceny služeb jsou

pro občany vysoké a nepřiměřeně nízké kvalitě a dodacím lhůtám.

V ý s t a v b a m ě s t a

Celková deformace ekonomických i morálních pojmů vyústila v to, čemu dnes říkáme město. Nevzhledné sídliště - přesněji noclehárna - odtržené od centra, zapáchající továrny kolem města, rozpadající se bytový fond a veřejné budovy, kanalizace vyústěná přímo do řeky, silniční průtah městem - to jsou "hodnoty", které nám zanechala etapa budování rozvinutého socialismu.

Výsledky stavební činnosti jsou dlouhodobé a dlouho bude trvat i jejich náprava. Rozvoj, postavený pouze na bytové výstavbě, bude dlouhá léta bránit přirozenému rozvoji dalších funkcí města. Těžko se budou hledat prostory pro umístění soukromého sektoru ve službách, obchodu či řemeslech.

Bohužel došlo i k takovým zásahům do architektonické podoby města, které jsou již zdá se nenapravitelné - jde především o likvidaci zálabské skály, komplex sídliště, asanace ve středu města a další dílčí neomluvitelné a necitlivé zásahy.

Parků a zeleně kladně ovlivňujících životní prostředí je v Kolíně asi polovina plochy odpovídající městu této velikosti.

Řadový občan Kolína, zahlcený starostmi a sháněním téměř všech životních potřeb, si již ani nevzpomene, že město by tu mělo být především pro něj. Nemá čas si uvědomit, že by měl mít možnost ovlivňovat výstavbu a ráz města pro svůj užitek i jeho krásnější podobu.

K u l t u r a , š k o l s t v í , s p o r t

Stav kolínské kultury není uspokojivý. Jen těžko to můžeme svést na blízkost Prahy - hledejme spíše příčiny v nedůsledné činnosti těch, kteří měli kulturu ve městě na starosti.

Zanedbané kulturní památky, podupání bohatých kulturních tradic, nenápaditá a ideologicky zaměřená činnost všech organizací, které měly kulturu na starosti - to vše je důvodem poklesu kulturnosti města i jeho obyvatel.

Stručně by se daly charakterizovat hlavní nedostatky v kultuře takto: nedostatečné vyřazení kulturních zařízení, malý rozsah kulturních aktivit, omezená pestrost akcí pro různé věkové skupiny, malý zájem obyvatel díky pochopitelné nedůvěře a špatné propagaci, monopol kulturních organizací řízených státními orgány, nedůsledná výchova dětí, pro které se kultura nestala "životní potřebou" a nezapomínejme ani na koncentraci neschopných řídicích pracovníků v kultuře, čímž je Kolín proslulý i v republikovém měřítku.

S mnoha problémy přetrvávajícími po řadu let se potýká i kolínské školství. Velmi špatný je především stav školních budov i přidružených zařízení. Vyučovací technika a metodika neodpovídá současným požadavkům. Finanční prostředky vkládané do školství jsou nedostačující. Projevuje se to velkým množstvím žáků v jednotlivých třídách, donedávna i směnovým vyučováním. Krátkozraké zavírání venkovských škol nutí i nižších tříd dojíždět do přeplněných škol městských.

Na dostatečné výši není ani odbornost části učitelů, projevuje se nedostatek učitelů žádaných předmětů (cizí jazyky, výpočetní technika).

V učňovském školství přistupují další problémy: rozpor mezi zaměřením odborného výcviku a osnovami, využívání žáků pro vykonávání nekva-

lifikovaných prací, nedostatečná motivace pro vyučení a slabý zájem podniků a dobré učně.

Tak rozvinuté město jako Kolín navíc neposkytuje mládeži dostatečný výběr středních škol a odborných učilišť, chybí specializovaná jazyková škola a instituty pro další vzdělávání, tak důležité pro případnou rekvalifikaci zaměstnanců.

Tělovýchova a sport by měly plnit důležitou úlohu v mimopracovní činnosti obyvatel města. Nerovnoměrnými dotacemi o preferování určitých druhů sportu byly však některé sporty ve městě "zrušeny" a určeny k živoření. Mnohá sportoviště a sportovní objekty chátrají.

Nevznikly dostatečné podmínky pro rekreační sportování co největšího počtu občanů všech věkových a sociálních skupin. Chybí malá hřiště a plácky pro děti, zatímco jiná luxusní sportoviště za plotem slouží pouze hrstce "sportovců".

Z d r a v o t n i c t v í a s o c i á l n í p é č e

Informace o zdravotním stavu obyvatelstva byly v Československu léta poměrně utajovány. Proto musí být obyvatelé Kolína dnes doslova šokováni zjištěním, že jejich zdravotní stav je ještě horší než si představovali a než je celostátní průměr.

V současné době "odtajněné" odborné studie jasně prokazují kritický stav. Na celkové úmrtnosti v Kolíně se podílí počtem 310 úmrtí na 10 000 obyvatel nádorová onemocnění (republikový průměr je 246), 937 úmrtí je způsobeno srdečními onemocněními a nemocemi oběhového ústojí (v ČR 619). Velmi výrazně se zvýšil počet chronicky nemocných, v 52% vyšetřovaných osob byly zjištěny skryté alergie.

Vělký počet nemocných je mezi dětmi - jedná se hlavně o akutní respirační onemocnění.

Tyto nemoci u dětí v kategorii 0 až 5 let vzrostly od roku 1980 téměř 2 x.

Ekologická souvislost je zcela nepochybná. I když výsledky měření obsahu škodlivin nepřesahují normy, jejich trvalý přívod do organismu má negativní důsledky.

Bez viny na zdravotním stavu není ani úroveň zdravotnictví a jim poskytované služby. Nedostatek finančních prostředků, dlouholetý přezíravý postoj vedoucích "složek" okresu a města a zastírání nedostatků vedením OÚNZ způsobily jeho "rozvojovou" úroveň.

Problémů je víc, než si občané města mohou vůbec uvědomit. V roli pacientů poznávají nevyhovující mnohalůžkové pokoje, hygienické závady, čekání v přeplněných chodbách, dlouhé objednací doby a odklady i nutných vyšetřovacích a léčebných zákroků, problémy s léky i zdravotnickým personálem.

Nemohou ale vidět pozadí tohoto neutěšeného obrazu: nedostatek a katastrofální stav budov, poruchové a nemoderní přístroje, špatné zásobování léky a materiálem a obtíže při získávání personálu zejména v některých oblastech.

Konkrétní údaje by mnohonásobně překročily rozsah této zprávy. Jako příklad je možno uvést havarijní stav gynekologie a dětského oddělení, nedostatek prostoru a vybavení ARO, dialýzu umístěnou v budově stavěné pro telefonní ústřednu, zrušené oddělení fyzikální terapie, kritický stav polikliniky a budovy OHS, nedobrý stav většiny sanitek.

Hlavní náplní sociální péče je v současné době starost o staré a zdravotně postižené občany. Občanů přes 60 let je v okrese Kolín

23,3% oproti 19,4% v celé ČSFR. I když většina je v dobrém fyzickém stavu, přesto část z nich je odkázána na trvalou zdravotní a sociální výpomoc.

V Kolíně existuje dobrá pečovatelská služba a pomoc geriatrických sester - přesto tato péče není dostačující. Chybí větší možnost rehabilitační péče v bytech, možnost dlouhodobého trvalého ošetřování a dohledu v případě potřeby, kvalita donášených jídel není vždy dobrá apod. Pokud není starší člověk ani za těchto podmínek schopen trvale žít ve své domácnosti, je situace svízelná. V našem městě je trvalý nedostatek domů s pečovatelskou službou, které by spojovaly podmínky soukromí a pocitu domova s trvalou sociální a ošetřovatelskou službou a kteří by byly umístěny v pěkném prostředí.

V kritickém stavu se nachází kolínský Domov důchodců. Nedostatek personálu, mnoholůžkové pokoje bez jakéhokoliv soukromí, zanedbané vybavení z něho činí odstrašující příklad, jak by se společnost neměla o své staré spoluobčany starat.

Domy pečovatelské služby a domovy důchodců tak v mnoha případech nahrazuje Léčebna dlouhodobě nemocných v areálu kolínské nemocnice. Ta i přes dobré vybavení by se neměla stávat místem dlouhodobého pobytu starých občanů.

Tak jako v celé naší společnosti i v Kolíně byly zanedbávány specifické potřeby invalidních občanů - jsme daleko za standardem běžným v západních zemích. Ani v jedné nově budované stavbě nebylo pamatováno na bezbariérové přístupy, opomíjeno bylo i zajištění pracovních příležitostí pro invalidy a prostorů pro intenzivní rehabilitaci.

Na tomto špatném stavu sociální péče má jistě vliv i zrušení a potlačování církevních a dobročinných organizací.

Ž i v o t n í p r o s t ř e d í

Životní prostředí v Kolíně je v současné době velmi silně narušeno. Tento nepříznivý stav je zapříčiněn kritickým znečišťováním povrchových a podzemních vod, negativními účinky dopravy, havarijní situací v likvidaci tuhého, zejména toxického průmyslového odpadu a velmi narušenou ekologickou stabilitou krajiny.

Kvalita ovzduší v Kolíně závisí především na koncentraci oxidu siřičitého, oxidů dusíku a poléťavého prachu. Největší podíl na znečišťování ovzduší mají: Kolínská elektrárna, Lučební závody, Koramo, lokální topidla na pevná paliva a nedostatečný úklid města. Zanedbatelné není ani znečišťování dálkovými přenosy škodlivin z jiných oblastí.

Znečištění se projevuje na celém území obytné části Kolína, na Zálabí dochází k přímému ohrožení zdravotního stavu obyvatel. Znečišťovatelé produkují tak velké množství oxidu siřičitého, že při zhoršení rozptylových podmínek v podzimních a zimních měsících do sáhnou koncentrace SO_2 kritických hodnot.

Intenzivní doprava způsobuje téměř trvalé překračování přípustné průměrné měsíční koncentrace oxidu dusíku, Paradoxem je, že nejvyšší hodnoty jsou trvale zjišťovány v měřicí stanici u polikliniky.

Velmi znečišťuje ovzduší v Kolíně poléťavý prach. Jeho průměrná měsíční koncentrace trvale a vysoce - někdy téměř trojnásobně překračuje povolenou průměrnou roční koncentraci 40 mg/m^3 . Z toho vyplývá obrovský spad prachu na celé město $500-4000 \text{ g/m}^2$ za rok, tj. 500 -

4000 t/km² za rok. Nejvyšší hodnoty jsou zjišťovány na Zálabí v oblasti Příčné ulice.

Do ovzduší jsou však vypuštěny další toxické látky, jejichž přítomnost není pravidelně nebo vůbec sledována, nebo jejichž koncentrace nepřekračuje povolenou mez, ale při dlouhodobém působení způsobuje zdravotní poškození, zvláště u dětí. Jsou to hlavně toluen, kyano-
vodík, amoniak, formaldehyd a freony.

Povrchové a podzemní vody jsou nejen v Kolíně, ale na celém území okresu znehodnoceny veškerou lidskou činností. Kvalitě pitné vody ve vztahu ke zdraví je neustále věnována zcela nedostačující pozornost. Přestože jsou i u nás známy neblahé účinky PCB, rtuti, olova, kadmia a dalších látek při dlouhodobém působení na lidský organismus, jejich stanovování se v laboratořích OHS a StVaK neprovádí.

V pitné vodě a v potravinách je přitom takové množství látek PCB, že průměrný denní přísun do organismu je třikrát větší než povolené množství.

Řeka Labe se stala zásluhou nejen Kolína, ale i dalších měst v jeho povodí, mrtvou stokou. Pouze z kolínské veřejné kanalizace je bez jakéhokoliv přečištění vypouštěno do Labe víc jak 3 mil. m³ odpadních vod. A další množství mají na svědomí průmyslové a zemědělské podniky. Tyto splašky obsahují mimo jiné zinek, nikl, chróm, fenoly apod.

